

***Osallistuminen ja vaikutusten arviointi
maakuntakaavoituksessa***

MAANKÄYTTÖ- JA RAKENUSLAKI

Osallistuminen ja vaikutusten arviointi maakuntakaavituksessa

Esipuhe

Maankäyttö- ja rakennuslaissa on kunkin kaavatason tehtävää ja asemaa alueiden käytön suunnittelujärjestelmässä selkeytetty. Maakuntakaavassa esitetään alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet ja osoitetaan maakunnan kehittämisen kannalta tarpeellisia alueita. Tämän perustehtävänsä ohella maakuntakaavan tulee edistää valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteuttamista ja sovittaa ne yhteen alueiden käyttöä koskevien maakunnallisten ja paikallisten tavoitteiden kanssa.

Alueiden käytön suunnittelujärjestelmässä maakuntakaava korvaa aikaisemman rakennuslain mukaisen seutukaavan. Seutukaavan tavoin myös maakuntakaava on ohjeena kuntien kaavoitukselle. Maakuntakaavan tehtävä ja asema alueiden käytön suunnittelujärjestelmässä merkitsee, että tärkeimpien valtakunnallisten, maakunnallisten ja seudullisten alueidenkäyttökysymysten perusratkaisut määritellään oikeudellisesti sitovalla tavalla ensisijaisesti juuri maakuntakaavassa.

Uusi maankäyttö- ja rakennuslaki parantaa aiempaan nähden mahdollisuuksia saada tietoa kaavoituksesta, seurata sitä ja osallistua kaavan laadintaan. Lain yleisenä tavoitteena on järjestää alueiden käyttö ja

rakentaminen niin, että siinä luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä edistetään ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää kehitystä. Tavoitteena on myös turvata jokaisen osallistumismahdollisuus asioiden valmisteluun, suunnittelun laatu ja vuorovaikutteisuus, asiantuntemuksen monipuolisuus sekä avoin tiedottaminen käsiteltävinä olevissa asioissa.

Tämä maankäyttö- ja rakennuslain soveltamista koskeva opas käsittelee osallistumista sekä vaikutusten selvittämistä ja arviointia maakuntakaavoituksessa. Opas sisältää tulkintoja lain maakuntakaavoitukselle asettamista vaatimuksista sekä näkemyksiä lain tavoitteiden mukaisesta laadukkaasta ja hyvästä suunnittelusta. Opas on tarkoitettu ensisijassa maakuntakaavan laatijoille sekä muille sellaisille tahoille, jotka ovat kiinteästi mukana maakuntakaavan laadintaprosessissa.

Opas on osa maakuntakaavoituksen ohjeistuksen kokonaisuudesta, johon kuuluvat seuraavat oppaat:

- Maakuntakaavan sisältö ja esitystapa
- Maakuntakaavan oikeusvaikutukset
- Osallistuminen ja vaikutusten arviointi maakuntakaavoituksessa
- Maakuntakaavamerkinnot ja -määräykset

Oppaan lähtökohtana on ollut ympäristöministeriön asettaman maakuntakaavoituksen kehittämistyöryhmän ja sen asettaman maakuntakaavoituksen osallistumista ja vaikutusten arviointia selvittäneen työjaoston valmistelu.

Oppaan valmistelutyön aikana on järjestetty maakuntien liitoille, alueellisille ympäristökeskuksille samoin kuin maakuntakaavoituksen sidosryhmille suunnattuja keskustelutilaisuuksia. Opas on myös ollut kahdesti laajalla kommentointikierroksella. Maakuntakaavan osallistumiseen ja arviointiin liittyviä kysymyksiä on lisäksi selvitetty ympäristöministeriön tuella toteutetuissa maakuntakaavoituksen pilottiprojekteissa.

Maakuntakaavoituksen kehittämistyöryhmän aineiston ja siitä saatujen kommenttien pohjalta tapahtuneesta oppaan valmistelusta ovat vastanneet rakennusneuvos Mauri Heikkonen ja yli-insinööri Antti Irjala.

Helsingissä 1.7.2002

Osaston päällikkö
Ylijohtaja Pekka Kangas

Sisältö

Esipuhe	3
1 Johdanto	7
2 Kaavoitusprosessi	11
2.1 Maakuntakaavoituksen vaiheet	12
2.2 Tehtävät maakuntakaavoituksen eri vaiheissa	14
2.2.1 Aloitusvaihe	14
2.2.2 Tavoitevaihe	15
2.2.3 Valmisteluvaihe	16
2.2.4 Ehdotusvaihe	16
2.2.5 Hyväksymisvaihe	17
2.2.6 Vahvistamisvaihe	20
2.2.7 Seurantavaihe	20
3 Osallistumis- ja arviointisuunnitelma	21
3.1 Osallistumis- ja arviointisuunnitelman tarkoitus	22
3.2 Osallistumis- ja arviointisuunnitelman sisältörunko	23
3.3 Hyvän osallistumis- ja arviointisuunnitelman ominaisuuksia	25
3.4 Osallisten määrittely	26
3.5 Osallisten oikeudet ja valitusoikeus	28
4 Osallistumisen ja vuorovaikutuksen järjestäminen	31
4.1 Maakuntakaavoitukseen soveltuvat menetelmät	32
4.2 Tiedottaminen ja nähtävillä olot	35
4.2.1 Vireilletulosta sekä osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta ilmoittaminen	35
4.2.2 Osallistuminen kaavan valmisteluun	35
4.2.3 Kaavaehdotuksen asettaminen julkisesti nähtäville	36
4.2.4 Ilmoittaminen kaavan hyväksymisestä	36

4.3	Lausunnot	36
4.4	Viranomaisneuvottelut	37
4.4.1	Viranomaisneuvottelujen tarkoitus	37
4.4.2	Viranomaisneuvottelujen järjestäminen ja ajankohta	37
4.4.3	Viranomaisneuvotteluihin kutsuttavat tahot	38
4.4.4	Viranomaisneuvotteluissa käsiteltävät asiat	38
4.5	Viranomaisten välinen muu yhteistyö	39
4.6	Osallisten ja asiantuntijoiden rooli kaavan laadinnassa ja vaikutusten arvioinnissa	40
5	<i>Vaikutusten arviointi</i>	43
5.1	Vaikutusten arvioinnin tarkoitus ja tehtävät	44
5.2	Kaavan vaikutusalue	45
5.3	Vaikutusten arviointi osana kaavoitusprosessia	45
5.4	Tarvittavat tutkimukset ja selvitykset	47
5.5	Arvioitavat vaikutukset ja vaikutusten merkittävyys	48
5.6	Selvitysten ja arvioinnin riittävyys	51
5.7	Vaikutusten arvioinnin jäsentäminen	52
5.8	Erityiset arviointi- ja selvityskohteet	53
5.8.1	Vaikutukset Natura 2000 -verkostoon	53
5.8.2	Muut luonnonsuojelulaista johtuvat erityiset selvitysveloitteet	57
5.8.3	Muinaismuistolaista johtuvat selvitysveloitteet	58
5.8.4	Valtioiden rajat ylittävät ympäristövaikutukset	58
5.9	Suhde kuntakaavoitukseen	59
5.10	Ympäristövaikutusten arviointimenettelyä edellyttävät hankkeet	59
5.11	Vaikutusten seuranta	60
6	<i>Osallistumisen ja vaikutusten arvioinnin raportointi</i>	61
6.1	Suunnittelun aikaiset asiakirjat	62
6.2	Kaavaselostuksessa esitettävät asiat	62
	<i>Kuvailulehdet</i>	67

Johdanto

Johdanto

Suomen perustuslain mukaan kansanvaltaan sisältyy yksilön oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen. Julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöönsä koskevaan päätöksentekoon.

Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999) edellyttää perustuslain mukaisesti alueiden käytön suunnittelussa avointa ja vuorovaikutteista toimintatapaa. Vuorovaikutus ja kaavan vaikutusten arviointi ovat lain mukaan kaavoituksen keskeisiä elementtejä. On luotava entistä määrätietoisemmin edellytyksiä sille, että kaavan sisällöstä, vaikutuksista ja muista keskeisistä kysymyksistä keskustellaan riittävän aikaisessa vaiheessa kaikkien niiden kanssa, joita asiat koskevat. Avointa toimintatapaa edellyttää myös laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999).

Tavoitteena on tämän oppaan lukujen 2-4 mukaisesti kaavoitusprosessi, johon alueiden käytön suunnittelijoiden lisäksi hallinnon muiden alojen asiantuntijat sekä elinkeinoelämän, asukkaiden, maanomistajien ja kansalaisjärjestöjen edustajat tuovat oman panoksensa ja näkemyksensä. Vuorovaikutusmenettelyt sovitetaan kunkin kaavoitustilanteen tarpeiden ja vaatimusten mukaisesti.

Oppaan luvun 5 mukaisesti kaavan tulee perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Vaikutusten selvittämisen ja arvioinnin tulee olla kiinteä osa kaavoitusprosessia.

Osallistumisen ja vuorovaikutuksen raportointia kuvaavan luvun 6 mukaan on tärkeätä, että kaavan laadintaan liittyvä aineisto on selkeää ja havainnollista, jotta osalliset saavat tietoa kaavan vaikutuksista ja palautteen antaminen on mahdollista.

MRL 1 §

Lain yleinen tavoite

Tämän lain tavoitteena on järjestää alueiden käyttö ja rakentaminen niin, että siinä luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä edistään ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää kehitystä.

Tavoitteena on myös turvata jokaisen osallistumismahdollisuus asioiden valmisteluun, suunnittelun laatu ja vuorovaikutteisuus, asiantuntemuksen monipuolisuus sekä avoin tiedottaminen käsiteltävinä olevissa asioissa.

MRL 6 §

Vuorovaikutus ja kaavoituksesta tiedottaminen

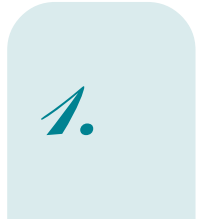
Kaavaa valmisteltaessa tulee olla vuorovaikutuksessa niiden henkilöiden ja yhteisöjen kanssa, joiden oloihin tai etuihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa, siten kuin jäljempänä tässä laissa säädetään.

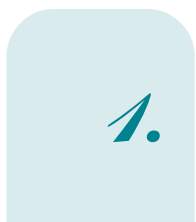
Kaavoja valmistelevien viranomaisten on tiedotettava kaavoituksesta sillä tavoin, että niillä, joita asia koskee, on mahdollisuus seurata kaavoitusta ja vaikuttaa siihen.

MRL 9 §

Vaikutusten selvittäminen kaavaa laadittaessa

Kaavan tulee perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Selvitykset on tehtävä koko siltä alueelta, jolla kaavalla voidaan arvioida olevan olennaisia vaikutuksia.

1.

2.

Kaavoitusprosessi

1.

2.

Kaavoitusprosessi

2.1 Maakuntakaavoituksen vaiheet

Suunnittelun jäsentäminen selkeisiin vaiheisiin helpottaa kaavoitusprosessin hallintaa sekä osallistumisen ja arvioinnin järjestämistä. Selkeät välipäätökset ylläpitävät kaavoitukseen osallistuvien mielenkiintoa myös silloin, kun suunnittelu kestää pitkään.

Kaavoitus alkaa yleensä kaavan lähtökohtien hahmottamisella sekä tavoitteiden asettelulla ja etenee vaihtoehtojen muodostamisen ja kaavaluonnoksen kautta lopullisen kaavaehdotuksen laadintaan. Prosessin edetessä vaikutusten arviointi tarkentuu. Osallisten näkemykset tavoitteista ja arviot kaavan myönteisistä ja kielteisistä vaikutuksista ohjaavat omalta osaltaan suunnittelua ja päätöksentekoa.

Kaavoitusprosessi voidaan jakaa prosessin aikana tehtävien päätösten perusteella eri vaiheisiin seuraavasti:

- **Aloitusvaiheessa** laaditaan kaavan työohjelma ja osallistumis- ja arviointisuunnitelma, sekä järjestetään kaavan lähtökohtia ja tavoitteita koskeva viranomaisneuvottelu. Kaavan vireilletulosta ilmoitetaan. Aloitusvaiheen lopussa osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta (OAS) tiedotetaan ja varataan mahdollisuus palautteen antamiseen.
- **Tavoitevaiheessa** määritellään kaavan laatimisen tavoitteet maakunnan omien kehittämistarpeiden, valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden antamien lähtökohtien sekä osallisten kanssa käytöksen keskustelujen ja lausuntojen perusteella. Tavoitteet voivat edelleen tarkentua ja niihin voidaan tarpeen mukaan tehdä muutoksia seuraavien työvaiheiden yhteydessä.
- **Valmisteluvaiheessa** tehdään tarvittavat selvitykset ja muodostetaan kaavavaihtoehdot ja arvioidaan niiden vaikutuksia yhdessä osallisten kanssa. Vaihtoehdot ja niihin liittyvät selvitykset sekä muu kaavaan liittyvä valmistelumateriaali asetetaan vaiheen lopussa nähtäville.
- **Ehdotusvaiheessa** laaditaan kaavaehdotus valmisteluvaiheesta saadun palautteen ja mahdollisten lisäselvitysten perusteella. Vaikutusten arviointia tarkennetaan ja laaditaan kaavaselostus. Vaihe päättyy kaavaehdotuksen nähtäville asettamiseen. Jos kaavaehdotusta muutetaan olennaisesti nähtävilläolon jälkeen, on se asetettava uudelleen nähtäville.

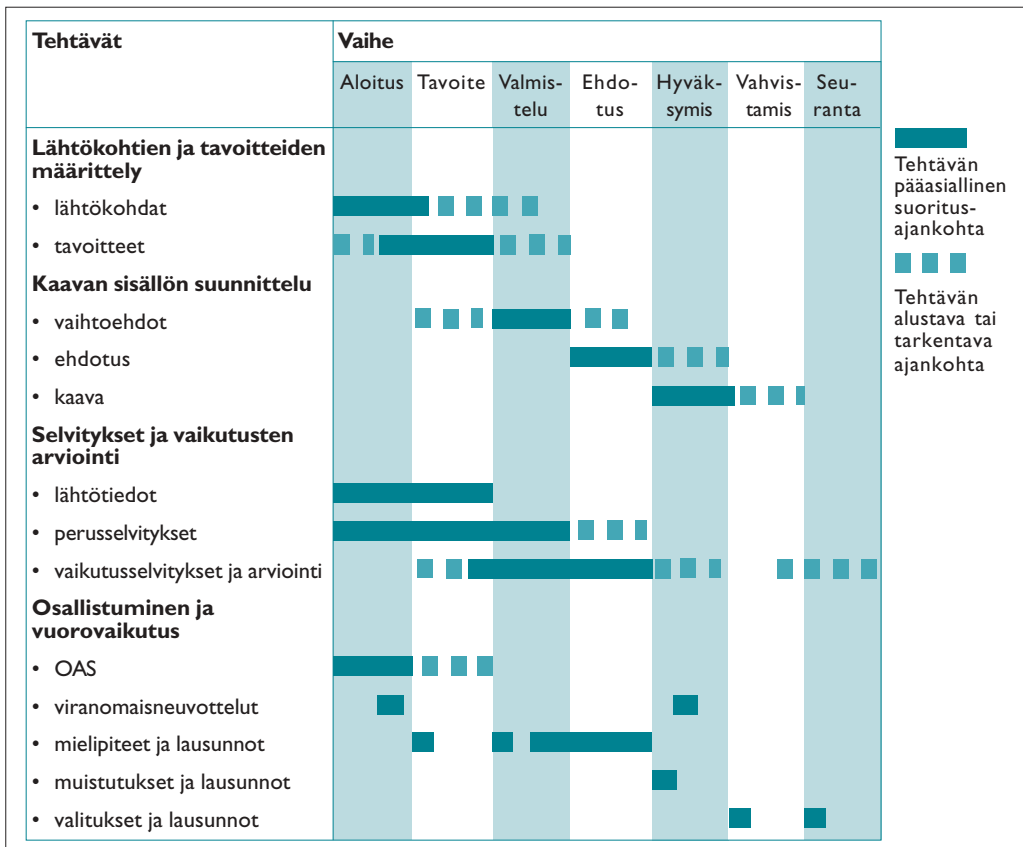
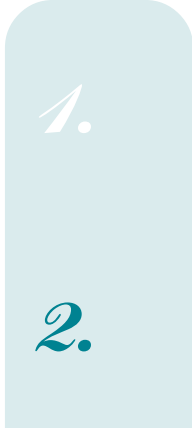
Osallistuminen ja vaikutusten arviointi maakuntakaavoituksessa

- **Hyväksymisvaiheessa** käsitellään ehdotuksesta annetut muistutukset ja lausunnot, pidetään viranomaisneuvottelu ja tehdään kaavaehdotukseen tarpeelliset korjaukset. Kaava hyväksytään maakuntavaltuustossa ja saatetaan ympäristöministeriöön vahvistettavaksi.
- **Vahvistamisvaiheessa** ympäristöministeriö arvioi kaavan lainmukaisuuden ja vahvistaa kaavan kokonaan tai jättää sen osittain tai kokonaan vahvistamatta.

Vahvistamisvaiheessa maakuntakaavaan voidaan vielä tehdä ministeriössä oikaisunluonteisia korjauksia ja liiton suostumuksella vähäisiä muutoksia.

- **Seurantavaiheessa** liitto seuraa kaavan toteutumista ja muutostarpeita.

Vaiheiden sisältöä kuvataan yksityiskohtaisemmin luvussa 2.2. Suppea-alaisissa kaavoissa tai rajattua asiakokonaisuutta käsiteltäessä voivat tavoitevaihe ja valmisteluvaihe muotoutua yhdeksi kokonaisuudeksi. Täl-

Kuva 2.1. Maakuntakaavan laatimisprosessi.

löinkin on kuitenkin tärkeää, että tavoitteet ja kaavan keskeiset ratkaisut muotoutuvat vuorovaikutuksessa osallisten kanssa. Suunnittelu, vaikutusten arviointi ja osallistuminen muodostavat kokonaisuuden, jossa osatekijät vaikuttavat toisiinsa. Tiedon määrä kasvaa prosessin edetessä. Siten myös päätösten muuttaminen tai tarkentaminen tulee jättää mahdolliseksi.

Maakuntakaavan laatimisprosessi on esitetty yleispiirteisesti kuvassa 2.1.

2.2 Tehtävät maakuntakaavoituksen eri vaiheissa

Seuraavissa kappaleissa kuvataan yleispiirteisesti maakuntakaavoituksen tehtäviä kaavoituksen eri vaiheissa. Tehtävien esittämisessä on keskitytty osallistumisen ja vaikutusten arvioinnin kannalta olennaisiin kysymyksiin. Kuvaus vastaa lähinnä kokonaismaakuntakaavan tai laaja-alaisen maakuntakaavan prosessia. Tärkeimpien tehtävien sisältö ja ajoitus prosessissa on esitetty kuvassa 2.2. (ss. 18-19).

2.2.1 Aloitusvaihe

Kaavoitusprosessi alkaa työohjelman sekä osallistumis- ja arviointisuunnitelman laatimisella. Työn alussa määritellään mitä asioita ja millaisia vaihtoehtoja kaavassa on tarkoitus käsitellä. Tässä vaiheessa määritellään myös kaavan yleistavoitteet ja valtakunnal-

listen alueidenkäyttötavoitteiden asettamat lähtökohdat.

Voimassaolevien kaavojen muutostarpeet selvitetään. Olemassa oleva tietopohja kartoitetaan ja ajantasaisuus tarkistetaan, sekä hahmotetaan suunnittelun tulevia tietotarpeita. Useimmiten aiempia kaavoja varten laaditut perusselvitykset ja tutkimukset ovat lähtötietoja myös uuden kaavan laatimiselle. Tietojen kartuttamiselle ja selvitysten laatimiselle suunnitellaan aikataulu ja valitaan käytettävät menetelmät.

Käytettävissä olevien tietojen perusteella määritellään alustavasti kaavan vaikutusalue. Vaikutusten arviointi on tarpeen tässä vaiheessa nimenomaan osallisten määrittelyä varten. Vaikutusalue on hyvä rajata riittävän laajaksi, jotta tiedottaminen tavoittaa osalliset jo kaavan laadinnan alussa. Vaikutusaluetta voidaan tarkentaa prosessin edetessä, kun uutta ja yksityiskohtaisempaa tietoa on käytettävissä. Samalla voidaan tarkentaa myös osallisten joukkoa.

Osallistumisen ja vuorovaikutuksen järjestäminen suunnitellaan ottaen huomioon tarvittavat käsittelyajat.

Maankäyttö ja rakennusasetuksen mukaan ensimmäinen viranomaisneuvottelu järjestetään kaavoitukseen ryhdyttäessä. Sopivin ajankohta tälle aloitusvaiheen viranomaisneuvottelulle on, kun työohjelman sekä osallistumis- ja arviointisuunnitelman luonnokset ovat käytettävissä. Viranomaisneuvottelu käydään ympäristöministeriön, alueellisen ympäristökeskuksen ja maakun-

nan liiton kesken. Neuvotteluun on lisäksi kutsuttava ne viranomaiset joiden toimialaa kaava saattaa koskea. Neuvottelu järjestetään kaavan laadintaan liittyvien valtakunnallisten tavoitteiden ja muiden keskeisten tavoitteiden selvittämiseksi. Neuvottelussa on syytä käsitellä myös osallistumis- ja arviointisuunnitelman sisältöä. Keskustelujen tuloksista laadittavan muistion keskeinen sisältö voidaan liittää osaksi osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa esitettäviä tavoitteita ja suunnittelun lähtökohtia.

Kaavan lähtökohtien sekä osallistumisen ja arvioinnin järjestämiseksi on yleensä jo tässä vaiheessa syytä käydä keskustelua myös muiden osallisten kanssa.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta tiedotetaan yleensä aloitusvaiheen lopussa kaavan vireilletulon yhteydessä. Osallisille tulee varata mahdollisuus palautteen antamiseen.

2.2.2

Tavoitevaihe

Palaute osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta saadaan tavoitevaiheen aikana. Tällöin on myös päätettävä tuleeko suunnitelmaa tarkistaa.

Kaavan tavoitteet ohjaavat pitkälti myöhemmin tapahtuvaa suunnittelua. Tästä johdettujen keskustelut osallisten kanssa ja yhteinen työskentely ovat tässä vaiheessa erityisesti tarpeen. Osallisten kanssa voidaan käydä keskustelua esimerkiksi seutukunnittain. Tällä tavoin voidaan edistää keskustelua strategi-

oista ja tavoitteista. Samalla saadaan myös arvokasta sisältöä suunnitteluun. Tässä työvaiheessa selvitetään tarkemmin myös eri viranomaisten tavoitteita. Maakuntasuunnitelmaan sisältyvät maakunnan kehittämisstrategiat ovat myös olennaisia maakuntakaavan lähtökohtia.

Tavoitteet ja kehittämisstrategiat konkretisoidaan maankäyttö- ja mitoitusavoitteiksi. Maakunnan toivottua kehitystä voidaan havainnollistaa ns. kehityskuvan avulla. Tavoitevaiheen tehtävänä on myös ylikunnallisten ja maakunnallisten tarpeiden tunnistaminen.

Tavoitevaiheeseen liittyy olennaisena osana myös nykytilan ongelmien kartoitus ja kaavan laadinnan pohjana olevien perustietojen tarkistus. Nykytilan ongelmat kartoitetaan olemassa olevan tiedon ja mahdollisten lisäselvitysten perusteella. Myös tähän liittyy eri intressinäkökulmien hahmottaminen ja eri osallisten palautteen saaminen ongelmista. Nykytilan kuvausta ja analyysia voidaan hyödyntää myöhemmin laadittavan kaavaselostuksen osana sekä vaikutus selvitysten yhtenä lähtökohtana.

Heikkouksien, vahvuuksien, uhkien ja mahdollisuuksien kartoitus (nelikenttä-analyysi) on vakiintunut työtavaksi, jonka käyttö on tuttua maakuntakaavoittajille, luottamushenkilöille sekä osallisille. Nelikenttä-analyysi on hyvä väline aloittaa keskustelut eri intresseistä ja tavoitteista.

Tietoja tarkennetaan ja kartutetaan yhteistyössä eri viranomaisten kanssa. Aiempi-

1.

2.

en kaavojen ja aluekehitysohjelmien laatimisen yhteydessä kerätty aineisto on olennainen osa tietoja. Tiedot päivitetään tarpeellisilta osin ja mahdolliset tietopuutteet korjataan.

Hyväksytyistä tavoitteista tiedotetaan osallistumis- ja arviointisuunnitelman mukaisesti. Yhteenvedo keskusteluista ja tavoitteet julkaistaan esimerkiksi liiton kotisivuilla.

2.2.3

Valmisteluvaihe

Vaiheen tarkoituksena on löytää kaavan tavoitteita sekä maankäyttö- ja rakennuslain sisältövaatimuksia parhaiten toteuttava ratkaisu. Tutkittavat vaihtoehdot voivat liittyä kaavan kokonaisratkaisuihin kuten väestönkasvuun, aluerakenteen kehittämiseen tai viherverkoston rakenteeseen tai haitallisia vaikutuksia aiheuttavien toimintojen sijoittamiseen kuten tielinjauksiin tai kehittämisen kohdealueiden tarkoitukseen ja sijaintiin.

Valmisteluvaiheessa vaikutusten selvittämisellä on erityisen suuri merkitys. Vaikutusten selvittämisen ja arvioinnin perusteella eri osapuolet ja osalliset voivat ottaa kantaa muun muassa vaihtoehtojen valintaan ja kaavan sisältöön.

Osallisten näkemyksiä kaava-alueen kehittämisestä, vaihtoehdoista ja vaikutuksista voidaan hankkia usealla eri tavalla. Osallistumisjärjestelyjen aktiivisuuden aste voi vaihdella yhteissuunnittelusta valmisteluaineiston kommentointiin. Viranomaisten väliset neuvottelut tai muutoin tiivis yhtey-

denpito eri viranomaisten kesken on myös tärkeää tässä vaiheessa.

Suunnittelun aikana voidaan tehdä väli päätöksiä, joiden avulla suunnittelua ohjataan toivottuun suuntaan. Jos suunnittelun aikana karsitaan vaihtoehtoja, tulee se selvästi perustella. Lopullinen vaihtoehtojen sekä kaavan keskeisten suunnitteluratkaisujen valinta tulisi kuitenkin tehdä vasta valmisteluaineiston nähtävillälöön jälkeen ehdotusvaiheessa, jolloin valmistelumateriaalista saatu palaute on kokonaisuudessaan käytettävissä.

Osallistumisen onnistumisen edellytyksenä on riittävä tiedotus. Kiinnostuksen herättämiseksi tarvitaan myös julkista keskustelua lehdistössä ja tiedotusvälineissä. Osallistuminen tulee kytkeä kiinteäksi osaksi kaavan valmistelua. Muiden osallistumistilaisuuksien lisäksi on syytä varata tilaisuus mielipiteen ilmaisemiseen kaikille osallisille ja maakunnan kuntien jäsenille asettamalla valmisteluaineisto nähtävälle. Tässä yhteydessä tulisi myös pyytää lausunnot.

Hyvin laadittu alustava kaavaselostus parantaa osallistumismahdollisuuksia. Siinä on esitettävä selkeästi kaavan keskeiset lähtökohdat, päätöksien perustelut ja vertailu asetettuihin tavoitteisiin. Selostuksessa on hyvä kuvata myös maakuntakaavan tarkkuutta ja oikeusvaikutuksia.

2.2.4

Ehdotusvaihe

Kaavaehdotuksen laadinta käynnistyy aiem-

missä vaiheissa tehtyihin suunnitelmiin ja valmistelumateriaalista saatuun palautteen perustuen. Valmistelumateriaalista annetuista mielipiteistä ja lausunnoista laaditaan yhteenveto. Tässä yhteydessä valitaan myös lopullisen kaavan pohjaksi tuleva vaihtoehto ja muut kaavan laadinnan kannalta keskeiset suunnitteluperiaatteet. On myös mahdollista, että ratkaisut siirretään joltain osin tehtäväksi ehdotusvaiheen loppuun. Osallistumisjärjestelyt tulisi tällöin kohdistaa nimenomaan avoimena oleviin tärkeimpiin asioihin.

Kaavaehdotuksen vaikutukset arvioidaan käyttäen hyväksi aiemmin tehtyjä selvityksiä. Arviointia ja selvityksiä täydennetään tarpeen mukaan. Suunnitellaan kaavan toteuttamistapa ja selkiytetään toteuttamisvastuita. Selvitetään ympäristöhaittojen vähentämistoimenpiteet ja laaditaan ohjelma vaikutusten seuraamiseksi.

Maakuntakaava-asiakirjat valmistetaan lopulliseen muotoonsa siten, että ne sisältävät maakuntakaavakartan määräyksineen ja maakuntakaavaselostuksen liitteineen. Vaikutusten selvittämisen ja arvioinnin tulokset sekä vaihtoehdot ja niiden karsintaperusteet esitetään kaavaselostuksessa.

Vaiheen lopussa maakuntakaavaehdotus asetetaan virallisesti nähtäville ja siitä pyydetään lausunnot. Nähtäville asettamisesta tiedotetaan. Vaiheen merkityksen korostaminen mahdollisimman laajalla ja havainnollisella tiedottamisella koko kaavan vaikutusalueella on tärkeää.

2.2.5

Hyväksymisvaihe

Kaavaehdotus pidetään kaava-alueen kunnissa julkisesti nähtävillä vähintään 30 päivän ajan, jona aikana maakunnan liiton kuntien jäsenillä ja osallisilla on oikeus tehdä muistutus kaavaehdotuksesta.

Kaavaehdotukseen kohdistuvista muistutuksista ja lausunnoista laaditaan yhteenveto. Liiton perusteltu vastine muistutuksiin toimitetaan tiedoksi sitä pyytäneille. Saadusta lausunnoista ja muistutuksista tehty yhteenveto on hyvä pitää kaikkien saatavilla myös liiton kotisivuilla.

Toinen viranomaisneuvottelu käydään ympäristöministeriön, alueellisen ympäristökeskuksen ja maakunnan liiton kesken. Neuvotteluun kutsutaan aloitusvaiheen viranomaisneuvottelussa mukana olleet viranomaiset sekä muut viranomaiset, joiden toimialaa kaava saattaa koskea.

Ehdotus viimeistellään mahdollisten lisäselvitysten perusteella ja ottaen huomioon muistutukset, lausunnot ja viranomaisneuvottelun tulokset. Jos kaavaan tehdään tässä vaiheessa olennaisia muutoksia, kaava on asetettava uudelleen nähtäville eli palataan ehdotusvaiheeseen.

Maakuntakaavan hyväksyy maakuntavaltuusto. Hyväksymisen jälkeen kaava saatetaan ympäristöministeriön vahvistettavaksi. Maakuntakaavan hyväksymisestä tiedotetaan osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa esitetyllä tavalla.

1.

2.

Osallistuminen ja vaikutusten arviointi maakuntakaavoituksessa

Vireilletulosta ilmoittaminen sekä osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta tiedottaminen
MRA 30 §, MRL 63 §

Valmisteluaineisto nähtäville
MRA 30 §

TEHTÄVÄT	Aloitusvaihe	Tavoitevaihe	Valmisteluvaihe
Lähtökohtien ja tavoitteiden määrittely	Kaavan laatimisen lähtökohdat ja yleistavoitteet Valtakunnallisten alueidenkäyttö tavoitteiden asettamat lähtökohdat MRL 24 §, MRL 28 §	Maakunnan alueidenkäytön tavoitteet ja kehittämisstrategiat Strategioiden konkretisointi maankäyttö- ja mitoitustavoitteiksi	Tavoitteiden tarkistus
Kaavan sisällön suunnittelu	Vaihtoehtojen alustava kartointus	Tavoitteiden toteuttamismahdollisuuksien selvittäminen ja tavoitteiden yhteensovittaminen Kehityskuvien muodostaminen	Vaihtoehtojen suunnittelu Maakuntakaavan luonnostelu
Selvitykset ja vaikutusten arviointi	Olemassa olevan tietopohjan kartoittaminen ja kaavojen muutostarpeen arviointi Vaikutusten alustava tunnistaminen ja vaikutusalueen määrittely Vaikutusten selvittämisen ohjelmointi	Nykytilan ongelmien kartoitus Heikkouksien, vahuuksien, uhkien ja mahdollisuuksien kartoitus Perusselvitysten ajantasaistaminen ja täydentäminen	Vaihtoehtojen vertailua ja arviointia palvelevat selvitykset MRL 9 §, MRA 1 § Vaikutusten arviointi ja vaihtoehtojen vertailu
Osallistuminen ja vuorovaikutus	Osallisten määrittely MRL 62§ Osallistumisen ja vuorovaikutuksen menettelyjen suunnittelu ja valinta Viranomaisneuvottelu MRL 66 §, MRA 11 §	Viranomaistahojen tavoitteiden selvittäminen Asukkaiden ja elinkeinoelämän tavoitteet	Viranomaistahojen yhteistyö Vuoropuhelu ja yhteistyö esimerkiksi työpajoissa ja neuvotteluissa Vaihtoehtojen ja vaikutusten esittely ja nähtävilläolot osallisten mielipiteiden selvittämiseksi, ja lausunnot MRA 30§
Päätökset	Päätös kaavan laatimisesta, laajuudesta ja asiasisällöstä Työohjelman ja osallistumis- ja arviointisuunnitelman hyväksyminen	Tavoitteiden hyväksyminen Päätös työohjelman ja osallistumis- ja arviointisuunnitelman tarkistamisesta	Vaihtoehtojen karsinta Päätös valmistelumateriaalin asettamisesta nähtäville
Tiedottaminen	Vireilletulosta ilmoittaminen Tiedottaminen osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta MRL 63 §	Tiedottaminen lähtökohdista ja tavoitteista MRL62 § Tarvittaessa osallistumisjärjestelyjen tarkentamisesta tiedottaminen	Tiedottaminen tilaisuudesta mielipiteen ilmaisemiseen MRA 30 §
Raportointi	Työohjelma Osallistumis- ja arviointisuunnitelma MRL 63 § Muistio viranomaisneuvottelusta	Tavoitteet	Vaihtoehtojen vertailu valinta- ja karsintaperusteineen Yhteenveto mielipiteistä ja lausunnoista Muu valmisteluaineisto ja alustava kaavaselostus

Kuva 2.2. Maakuntakaavoituksen vaiheet ja tehtävät.

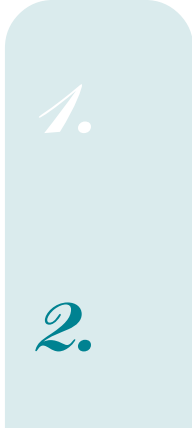
Osallistuminen ja vaikutusten arviointi maakuntakaavoituksessa

Kaavaehdotus
nähtäville
MRL 65 §

Kaavan
hyväksyminen
MRL 31 §

Vahvistamis-
päätös
MRL 31 §

Ehdotusvaihe	Hyväksymisvaihe	Vahvistamisvaihe	Seurantavaihe
Tavoitteiden tarkistus			Asetettujen tavoitteiden toteutuminen Tavoitteiden ajankohtaisuus ja mahdolliset muutokset MRA 2§
Maakuntakaavaehdotuksen laadinta Ympäristöhaittojen vähentämisen suunnittelu Toteuttamiskelpoisuuden, ajoituksen ja vastuiden hahmottaminen	Ehdotuksen viimeistely		Kaavan ajantasaisuuden arviointi MRL 27 §, MRA 2 § Kaavan huomioon ottaminen yksityiskohtaisessa kaavoituksessa ja hankkeiden suunnittelussa
Kaavaehdotuksen vaikutusten arviointi MRL 9 §, MRA 1 § Tavoitteiden toteutumisen arviointi Ympäristöhaittojen vähentämistoimet Vaikutusten seurannan ohjelmointi	Tarvittaessa selvitysten tarkentaminen ja täydentäminen	Kaavan lainmukaisuuden arviointi Mahdolliset lisäselvitykset	Toteutumisen ja vaikutusten seuranta
Mielipiteet ja lausunnot valmistelumateriaalista Kaavaehdotuksen nähtävillepano MRL 65 § Viranomaistahojen neuvottelut	Muistutukset ja lausunnot kaavaehdotuksesta MRA 13 § Viranomaisneuvottelu MRA 11 §	Valitukset ympäristöministeriöön Viranomaistahojen neuvottelut Ministeriöiden lausunnot Maakuntaliiton vastineet lausunnoista ja valituksista Kuuleminen mahdollisten muutosten johdosta	Valitukset korkeimpaan hallinto-oikeuteen Lausunnot valituksista Palautteet kaavasta ja sen toteuttamisesta
Päätös mielipiteiden ja lausuntojen huomioon ottamisesta Vaihtoehdon valinta Kaavaehdotuksen hyväksyminen	Päätös muistutusten ja lausuntojen sekä viranomaisneuvottelun huomioonottamisesta Kaavan hyväksyminen MRL 31 §	Vahvistamispäätös MRL 31 § Oikaisunluonteiset korjaukset ja vähäiset muutokset MRL31§ Vahvistetut ja vahvistamatta jätetyt alueet, MRL31 § Jatkosuunnitteluohjeet	Korkeimman hallinto-oikeuden päätös valitusten johdosta Maakuntakaavan tarkistamisen tarve
Tiedottaminen ehdotuksen nähtäville asettamisesta ja oikeudesta muistutusten tekemiseen MRA 12 §	Tiedottaminen hyväksymispäätöksestä MRL 67 §	Tiedottaminen vahvistamispäätöksestä MRA 14 §, MRA 95 §	Tiedottaminen kaavan toteutumisesta ja muutostarpeista
Kaavaehdotus selostuksineen Yhteenveto valmisteluvaiheen mielipiteistä ja lausunnoista	Yhteenveto ja vastineet muistutuksista ja lausunnoista Muistio viranomaisneuvottelusta Maakuntakaava selostuksineen ja liitteineen, MRL 29 §, 30 §, MRA 9 §, 10 §	Ympäristöministeriön tai valtioneuvoston päätös	Seurantaraportit

2.2.6

Vahvistamisvaihe

Maakuntavaltuuston päätöksestä on mahdollista valittaa ympäristöministeriölle.

Ympäristöministeriö hankkii maakuntakaavasta lausunnot niiltä ministeriöiltä, joita asia koskee. Ministeriö pyytää maakunnan liiton vastineet lausunnoista ja valituksista. Saatuaan vastineet ympäristöministeriö voi kutsua viranomaiset neuvotteluun lisäselvitystarpeiden, muutosten tai oikaisunluonteisten korjausten selvittämiseksi. Oikaisunluonteiset korjaukset tehdään ministeriön omalla päätöksellä ja vähäiset muutokset ministeriö tekee liiton suostumuksella. Muutosten johdosta on kuultava niitä, joiden etua tai oikeutta muutos välittömästi koskee.

Jos ministeriöiden kannat oleellisilta osin ovat eriävät, ympäristöministeriö siirtää asian valtioneuvoston yleisistunnon ratkaistavaksi.

Ympäristöministeriö toimittaa liitolle vahvistamispäätöksen, jonka jälkeen liiton on lähetettävä vahvistettu maakuntakaava MRA 95 §:n mukaisesti niille ministeriöille, joita kaava koskee, sekä alueelliselle ympäristökeskukselle, maanmittaustoimistolle, maakuntakaava-alueeseen rajoittuvien alueiden maakuntien liitoille, maakuntakaava-alueen kunnille ja rakennusvalvontaviranomaisille sekä tarpeen mukaan muille viranomaisille. Maakuntakaava tulee voimaan, kun vahvistamista koskevasta päätöksestä on kuulutettu maakuntakaavan alueeseen kuu-

luvissa kunnissa niin kuin kunnalliset ilmoitukset niissä julkaistaan.

2.2.7

Seurantavaihe

Vahvistamispäätöksestä voi valittaa edelleen korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Maakunnan alueiden käyttöön vaikuttavien tekijöiden seuraaminen tulee olla jatkuvaa. Erityisen seurannan kohteena ovat kaavan ja asetettujen tavoitteiden toteutuminen sekä kuntien kaavoituksen ja muiden alueiden käyttöä koskevien suunnitelmien sopeutuminen maakuntakaavaan. Myös vaikutusten toteutumaa tulee seurata erityisesti, jos kaavaan sisältyy sitä koskevia velvoitteita tai määräyksiä.

Liiton tulisi seurata myös osallisilta saatua palautetta maakuntakaavasta. Tällä tavalla saattaa tulla esiin myös uusia tarpeita tai näkökohtia.

Tiedottaminen kaavan toteutumisesta ja muutostarpeista voi tapahtua esimerkiksi maakunnan liiton oman kaavoitusta koskevan tiedotteen avulla. Seurannasta ja sen tuloksista voidaan raportoida myös osana liiton toimintakertomusta tai erillisellä seurantaraportilla. Myös maakuntatilasto voi sisältää seurannan kannalta keskeisiä tietoja. Maakuntakaavoitukseen liittyvän seurannan tuloksia voidaan käsitellä myös osana maakuntasuunnitelman seurantaa.

1.

2.

3.

3.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma

1.

2.

3.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma

3.1 Osallistumis- ja arviointisuunnitelman tarkoitus

Maankäyttö- ja rakennuslain keskeisenä tavoitteena on turvata jokaisen osallistumis- ja arviointisuunnitelman laatu ja vuorovaikutteisuus, asiantunteutuksen monipuolisuus sekä avoin tiedottaminen käsiteltävinä olevissa asioissa.

Tavoitteen saavuttamiseksi on lakiin sisällytetty vaatimus erityisen osallistumis- ja arviointisuunnitelman laatimisesta. Avoimen ja vuorovaikutteisen kaavoituksen ja hyvän lopputuloksen edellytykset luodaan osallistumis- ja arviointisuunnitelman avulla. Se kertoo yhteistyön pelisäännöt ja auttaa asukkaita, viranomaisia ja yhdistyksiä löytämään oman roolinsa kaavaprosessissa. Sen avulla vuorovaikutusmenettelyt ja kaavan vaikutusten arviointi voidaan sovittaa tarkoituksenmukaisesti kaavatyön eri vaiheisiin.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta tiedotetaan osallisille yleensä samalla, kun kaavoituksen vireilletulosta ilmoitetaan. Mahdollisuus osallistumiseen tulee tarjota jo suunnittelun alkuvaiheessa, jolloin ratkaisut ovat vielä avoinna ja tosiasialliset vaikutus-

mahdollisuudet olemassa. Aikaisessa vaiheessa aloitettu osallistuminen mahdollistaa osallisten tavoitteiden ja näkemysten huomioon ottamisen kaavaa valmisteltaessa ja vähentää tarvetta muistutusten tekemiseen suunnittelun loppuvaiheessa sekä päätöksiä koskevaan muutoksenhakuun.

MRL 63 §

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma

Kaavaa laadittaessa tulee riittävään aikaisessa vaiheessa laatia kaavan tarkoitukseen ja merkitykseen nähden tarpeellinen suunnitelma osallistumis- ja vuorovaikutusmenettelyistä sekä kaavan vaikutusten arvioinnista.

Kaavoituksen vireilletulosta tulee ilmoittaa sillä tavoin, että osallisilla on mahdollisuus saada tietoja kaavoituksen lähtökohdista ja osallistumis- ja arviointimenettelyistä. Ilmoittaminen on järjestettävä kaavan tarkoituksen ja merkityksen kannalta sopivalla tavalla. Ilmoittaminen voi tapahtua myös kaavoituskatsauksesta tiedottamisen yhteydessä.

MRA 30 §

Mielipiteen esittäminen kaavaa valmisteltaessa

Maankäyttö- ja rakennuslain 62 §:ssä tarkoitettu tilaisuuden varaaminen osallisille mielipiteensä esittämiseen kaavaa valmisteltaessa voidaan tehdä asettamalla valmisteluaineisto nähtäville ja varaamalla tilaisuus esittää mielipide määrääjässä kirjallisesti tai suullisesti taikka erityisessä kaavaa koskevassa tilaisuudessa taikka muulla sopivaksi katsottavalla tavalla. Tässä yhteydessä voivat mielipiteensä esittää myös muut kunnan jäsenet.

Tilaisuuden varaamisesta mielipiteen esittämiseen tiedotetaan osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa todetulla, osallisten tiedonsaannin kannalta toimivalla tavalla. Jollei muuta tiedottamista pidetä asian laatu huomioon ottaen sopivana, asiasta on ilmoitettava niin kuin kunnalliset ilmoitukset kunnassa julkaistaan. Ilmoitus on kuitenkin aina julkaistava vähintään yhdessä paikkakunnalla yleisesti leviävässä sanomalehdessä.

Mitä 2 momentissa säädetään tiedottamisesta, noudatetaan soveltuvin osin myös maankäyttö- ja rakennuslain 63 §:ssä tarkoitettuun kaavoituksen vireilletulosta ilmoittamiseen, jollei vireille tulosta ilmoiteta kaavoituskatsauksesta tiedottamisen yhteydessä.

3.2

Osallistumis- ja arviointisuunnitelman sisältörunko

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma on virallinen asiakirja, joka määrittelee kaavan valmistelussa ja kaavan vaikutusten arvioinnissa noudatettavat osallistumisen ja vuorovaikutuksen periaatteet ja toteuttamistavat. Siinä esitetään myös mitkä ovat kaavan aiheuttamia keskeisiä vaikutuksia ja miten niitä on tarkoitus arvioida.

Seuraavassa on esitetty lyhyesti osallistumis- ja arviointisuunnitelman sisältörunko. Siinä esitetyt asiat tulisi aina sisältyä osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan.

Maakuntakaavan sisältö ja kaava-alue

Maakuntakaava nimetään ja todetaan kaava-alueeseen kuuluvat kunnat. Kaava-alue esitetään myös kartalla, josta näkyvät hallinnolliset rajat sekä tarpeellinen maastotieto, nimistö, keskukset ja liikenneverkko.

Kerrotaan mitä laadittava kaava koskee ja mitä asioita aiemmissa kaavoissa on jo käsitelty. Todetaan erityisesti onko kysymys kokonaismaakuntakaavasta vai osa-aluetta, kuten kaupunkiseutua koskevasta maakuntakaavasta tai vaihekaavasta, joka koskee vain tiettyjä toimintoja.

Suunnittelun lähtökohdat ja tavoitteet

Esitellään maankäyttö- ja rakennuslain sekä

1.

2.

3.

1.

valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden asettamat lähtökohdat suunnittelulle. Esitellään myös liiton suunnittelulle asettamat tavoitteet ja lähtökohdat sekä kerrotaan millaisia vaihtoehtoja on tarkoitus tutkia. Kerrotaan kaavan laatimisen kannalta keskeiset jo tehdyt suunnitelmat ja päätökset.

Lisäksi kerrotaan mikä on maakuntakaavan rooli osana maakunnan suunnittelua sekä maakuntakaavan oikeusvaikutukset.

Vaikutusalue

Esitetään kaavan vaikutusalueen alustava rajaus. Erityisesti on huomattava, että vaikutusalue ulottuu yleensä kaava-alueen ulkopuolelle ja myös viereisen maakunnan alueelle. Vaikutusaluekartan tehtävänä on herättää osalliset huomaamaan kuinka laajalle vaikutukset ulottuvat ja keitä kaava ja sen vaikutukset koskevat. Rajaus tarkentuu suunnittelun edetessä.

Osalliset

Kerrotaan keitä ovat osalliset ja keitä kaava erityisesti koskee. Ryhmittelyn apuna voidaan käyttää taulukkoa 3.1.

Osallistumismenettelyt ja tiedottamisen tavat

Kuvataan kaavan laatimiseen liittyvät vuoro-vaikutusmenettelyt. Suunnitelmasta tulee käydä ilmi myös mistä kaavoitukseen liittyviä tietoja on saatavissa.

Nimetään käytettävät tiedotusvälineet ja lehdet, joissa ilmoitukset julkaistaan. Kerrotaan, miten tiedotetaan tilaisuudesta esittää mielipiteitä ja muistutuksia.

Tässä yhteydessä kerrotaan myös, miten osallisille tiedotetaan osallistumis- ja arviointijärjestelyjen tarkennuksista ja muutoksista.

Viranomaisyhteistyö

Viranomaisyhteistyön periaatteet kuvataan. Lakisäateisten viranomaisneuvottelujen lisäksi esitetään myös muut viranomaisten väliset neuvottelut ja yhteydenpitotavat.

Selvitettävät vaikutukset ja vaikutusten arvioinnin menetelmät

Määritellään mitä vaikutuksia selvitetään. Esitetään aluetta koskevat keskeiset selvitykset sekä kerrotaan miltä osin vaikutusten arviointi voidaan perustaa pääosin jo olemassa olevaan tietoon ja miltä osin tarvitaan uusia selvityksiä. Selvitettävät vaikutukset voidaan luokitella MRA 1 §:n mukaisesti tai sitä tarkentaen.

Kerrotaan, missä vaiheessa, millä menetelmällä ja kuka vaikutukset selvittää. Kuvataan, miten osalliset voivat osallistua vaikutusten arviointiin kaavan laatimisen eri vaiheissa.

Kaavoituksen kulku, päätöksenteko ja mahdollisuudet vaikuttaa

Laaditaan aikataulu, jossa näkyvät erikseen

2.

3.

kaavan käsittely, kaavaan liittyvä suunnittelu ja arviointi sekä osallistumiseen liittyvät tilaisuuksudet ja ajankohdat, jolloin palautetta voi antaa. Lisäksi kerrotaan, miten aikataulusta saa tietää jatkossa. Aikataulun tarkkuus sovitaan tarkkuuteen, jolla prosessi voidaan suunnitella etukäteen.

Yhteystiedot

Esitetään yhteystiedot maakunnan liittoon, mm. osoitteet ja puhelinnumerot sekä liiton internet-kotisivu.

3.3 Hyvän osallistumis- ja arviointisuunnitelman ominaisuuksia

Hyvä osallistumis- ja arviointisuunnitelma on tiivis yhteenvedo osallistumiseen ja vaikutusten arviointiin liittyvästä olennaisesta tiedosta. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma on koko suunnitteluprosessin kattava työväline. Osallistumis- ja arviointimenettelyt voivat kuitenkin tarkentua suunnittelun aikana. Erityisesti on huomattava, että yksittäisistä osallistumiseen ja arviointiin liittyvistä tilaisuuksista, nähtävilläoloista sekä mahdollisuuksista esittää mielipiteitä tai jättää muistutuksia tulee ilmoittaa erikseen.

Laadukas osallistumis- ja arviointisuunnitelma on:

- *Ymmärrettävää.* Siitä selviää miten, missä ja milloin osallistutaan ja kuka voi osallistua

- *Johdonmukainen.* Siitä selviää mitkä asiat liittyvät toisiinsa, mikä vaikuttaa mihin-kin ja kuka mistäkin vastaa
- *Avoin.* Asioiden keskeiset vaikuttimet ja lähtökohdat kerrotaan, mm. mitä on jo päätetty ja kuinka sitovia päätökset ovat
- *Tasapuolinen.* Kaikki osallisryhmät voivat olla mukana eri vaiheissa
- *Aktivoiva.* Siitä selviää alueen kehittämisen kannalta keskeiset asiat ja osallisten mahdollisuudet vaikuttaa

Erityisesti seuraaviin asioihin tulisi kiinnittää huomiota:

- Onko osallisten joukko kattava?
- Miten tieto tavoittaa eri osallisten ryhmät?
- Miten osallistumisjärjestelyt ja valitut menetelmät soveltuvat eri ryhmille?
- Tarjotaanko mahdollisuus osallistumiseen kyllin aikaisin?
- Pääsevätkö osalliset vaikuttamaan nykytilanteen ongelmien määrittelyyn, tavoitteiden laadintaan sekä tutkittavien vaihtoehtojen määrittelyyn ja valintaan?
- Voivatko osalliset vaikuttaa siihen, mitä vaikutuksia arvioidaan ja mitä arviointiperusteita käytetään?
- Selvitetäänkö kaikki olennaiset vaikutukset?
- Onko arvioinnin menetelmät esitetty?
- Miten maakuntakaavan suunnittelu liittyy alueella tapahtuvaan muuhun suunnitteluun ja edellyttääkö riittävä vaikutusten arviointi joiltain osin lisätietoja maakuntakaavaa yksityiskohtaisemmasta suunnittelusta?

1.

2.

3.

1.

- Tarkastellaanko vaikutuksia riittävän laajalla alueella?
- Käytetäänkö arviointiin riittävää asiantuntemusta ja asianmukaisia menetelmiä?

3.4 Osallisten määrittely

Maankäyttö- ja rakennuslaki määrittelee osallisuuden laajasti. Osallisia ovat alueen maanomistajat sekä ne, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa samoin kuin ne viranomaiset ja yhteisöt, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään (MRL 62 §).

Kaavoituksen alkaessa joudutaan selvittämään, ketkä ovat kyseisessä kaavahankkeessa lain tarkoittamia osallisia. Kussakin maakunnassa on erityisiä maakunnalle ominaisia osallisia, jotka on yleensä tunnistettu jo aikaisempien alueiden käytön suunnitelmien yhteydessä. Tämän lisäksi tulisi löytää ne osalliset, jotka erityisesti tulisi saada mukaan kaavan valmisteluun. Tällaisia avainryhmiä ovat esimerkiksi ne, joihin kaavan vaikutukset erityisesti kohdistuvat, tiedossa olevan mahdollisen ristiriidan osapuolet ja kaavan toteuttajat.

Osallisten tunnistamisessa ja yhteistyötarpeiden määrittelyssä auttaa kaavan alustava vaikutusten tarkastelu. Tällöin nähdään, mihin asioihin kaava vaikuttaa ja miten laajalle sen vaikutukset ulottuvat (luku 5.7). Tarkkaa rajaa osallisten ja muiden välille on käytän-

nössä mahdoton vetää. Siksi osalliset on parempi rajata väljästi kuin liian ahtaasti ja huolehtia hyvällä tiedottamisella siitä, että tieto kaavoituksen alkamisesta ja kaavoituksen eri vaiheista tavoittaa potentiaaliset osalliset.

Kaava-alueella asuvat ja kaava-alueen maanomistajat ovat aina osallisia. Samoin aluetta esimerkiksi pitkäaikaisella vuokrasopimuksella hallitsevat ovat osallisia. Kaava-alueella työssä käyvien ja elinkeinoa harjoittavien henkilöiden ja sen ulkopuolella asuvien ja maata omistavien osallisuus määräytyy kaavan vaikutusten kautta.

Viranomaiset ovat osallisia silloin, kun suunnittelu koskee niiden toimialaa. Tällaisia viranomaisia ovat muun muassa kaava-alueen kunnat sekä naapuriliitot ja kunnat, joihin kaava vaikuttaa. Maakuntakaavoituksessa osallisia ovat myös valtion keskushallinnon tasolla toimivat viranomaiset ja niihin rinnastettavat liikelaitokset kuten Museovirasto, Metsähallitus, Tiehallinto, Ratahallintokeskus, Merenkululaitos ja Ilmailulaitos sekä aluehallinnon viranomaiset kuten työvoima- ja elinkeinokeskukset, alueelliset ympäristökeskukset, maakuntamuseot, metsäkeskukset, tiepiirit, lääninhallitukset sekä sosiaali- ja terveysalan alueelliset viranomaiset.

Myös yhteisöt ovat osallisia silloin, kun suunnittelu koskee niiden toimialaa. Yhteisöt voivat olla yhdistyksiä tai yhtiöitä. Maakuntakaavoituksessa tärkeitä osallisia ovat erityisesti maakunnan tasolla toimivat yhteisöt kuten Suomen luonnonsuojeluliiton piiritöimistöt ja kaupakamarit. Maakunnan kehittä-

2.

3.

Maanomistajat	Kaava-alueen maanomistajat ja -haltijat
Ne, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa	Kaava-alueen ulkopuolisen alueen maanomistajat ja -haltijat Kaavan vaikutusalueen asukkaat Yritykset ja elinkeinonharjoittajat Alueella työssä tai koulua käyvät henkilöt Yritysten ja laitosten palvelujen käyttäjät
Viranomaiset, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään	Maakunnan alueen kunnat Naapuriliitot ja kunnat, joihin kaava vaikuttaa Valtion keskushallinnon viranomaiset kuten Museovirasto, Metsähallitus, Tiehallinto, Ratahallintokeskus, Merenkululaitos ja Ilmailulaitos Aluehallinnon viranomaiset kuten työvoima- ja elinkeinokeskukset, alueelliset ympäristökeskukset, maakuntamuseot, metsäkeskukset, tiepiirit, puolustus- hallinto ja lääninhallitukset sekä sosiaali- ja terveysalan viranomaiset
Yhteisöt, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään	Valtakunnalliset edunvalvontajärjestöt kuten Turveteollisuusliitto Maakunnan tasolla toimivat yhteisöt kuten, Suomen luonnonsuojeluliiton piirit, kauppakamarit ja metsäkeskukset Alueellisella tai paikallisella tasolla toimivat yhteisöt ja yhdistykset Erytistehtäviä hoitavat yhteisöt kuten energialaitokset, vesilaitokset ja tietoliikenteen välityksestä vastaavat yhtiöt Maanomistajia edustavat yhteisöt Asukkaita edustavat yhteisöt kuten kylätoimikunnat, asukasyhdistykset tai niiden kattojärjestöt sekä harrastusjärjestöt Elinkeinonharjoittajia edustavat yhteisöt

1.

2.

3.

Kuva 3.1. Esimerkkejä maakuntakaavoituksen osallisista.

tämisen kannalta tärkeitä yhtiöitä ovat esimerkiksi alueen tietoliikenteestä ja energian jakelusta tai vesihuollosta vastaavat yhtiöt. Osallisia ovat myös paikallisella tasolla toimivat asukkaita edustavat yhteisöt kuten kylä-

toimikunnat, asukasyhdistykset sekä harrastusjärjestöt ja ympäristöyhdistykset. Myös valtakunnallisella tasolla toimivat edunvalvontajärjestöt kuten Turveteollisuusliitto voivat olla osallisina maakuntakaavoituksessa.

1.

2.

3.

MRL 62 §

Vuorovaikutus kaavaa valmisteltaessa

Kaavoitusmenettely tulee järjestää ja suunnittelun lähtökohdista, tavoitteista ja mahdollisista vaihtoehtoista kaavaa valmisteltaessa tiedottaa niin, että alueen maanomistajilla ja niillä, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa, sekä viranomaisilla ja yhteisöillä, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään (osallinen), on mahdollisuus osallistua kaavan valmisteluun, arvioida kaavoituksen vaikutuksia ja lausua kirjallisesti tai suullisesti mielipiteensä asiasta.

MRA 8 §

Yhteistyö maakuntakaavaa laadittaessa

Maakunnan liiton on maakuntakaavaa laadittaessa oltava tarpeellisessa määrin yhteistyössä asianomaisten kuntien, valtion viranomaisten ja muiden maakuntakaavoituksen kannalta keskeisten tahojen kanssa.

Valmisteltaessa päätöstä laatia maakuntakaava maankäyttö- ja rakennuslain 27 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla osa-alueittain on kuultava asianomaisia kuntia.

3.5

Osallisten oikeudet ja valitusoikeus

Maankäyttö- ja rakennuslaki antaa osallisille tiedonsaantia, osallistumista ja vaikuttamista koskevia oikeuksia. Osallisille tulee ilmoittaa kaavoituksen vireilletulosta sekä järjestää mahdollisuus osallistua kaavan valmisteluun, arvioida sen vaikutuksia ja lausua kaavasta mielipiteensä valmistelun aikana. Osallisille ja maakunnan kuntien jäsenille tulee varata tilaisuus tehdä kaavaehdotuksesta muistutus sen ollessa julkisesti nähtävillä.

Osallisuuteen ei liity suoraan valitusoikeutta kaavasta. Valitusoikeus kaavasta on kuitenkin niin laaja, että se on myös suurimmalla osalla osallisista. Valitusoikeus määrätty maankäyttö- ja rakennuslain 191 §:n mukaan. Sen lisäksi, mitä kuntalain 92 §:ssä säädetään valitusoikeudesta, alueellisella ympäristökeskuksella ja muulla viranomaisella on toimialaansa kuuluvissa asioissa oikeus valittaa kaavan hyväksymistä koskevasta päätöksestä. Valitusoikeus on myös kunnalla, jonka alueella kaavassa osoitetulla maankäytöllä on vaikutuksia. Sen lisäksi on rekisteröidyllä paikallisella tai alueellisella yhteisöllä toimialaansa kuuluvissa asioissa toimialueellaan oikeus valittaa kaavan hyväksymisestä. Maakuntakaavan hyväksymistä koskevasta päätöksestä on valitusoikeus myös valtakunnallisilla yhteisöillä, kun kysymys on valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden vastaisuudesta.

Kuntalain (365/95) 92 §:n mukaan valituksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (*asianosainen*), sekä maakunnan alueella olevan kunnan jäsen. Kunnan jäseniä ovat kuntalain 4 §:n nojalla kunnan asukkaat, sekä yhteisöt, laitokset ja säätiöt, joiden kotipaikka on kunnassa ja ne, jotka omistavat tai hallitsevat kiinteää omaisuutta kunnassa. On huomattava, että kuntalain mukainen asianosaisen käsite on suppeampi kuin maankäyttö- ja rakennuslaissa määritelty osallisen käsite. Toisaalta on huomattava, että valitusoikeus kaavasta on muun muassa kaikilla maakunnan asukkailla riippumatta kaavan vaikutuksista ja kaava-alueen laajuudesta. Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan osallisiksi katsotaan vain sellaiset henkilöt, joiden asumiseen, työtekoon tai muihin oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa. Tällöin erityisesti osa-alueittain laaditusta kaavasta voi valitusoikeus olla myös useilla sellaisilla henkilöillä, joita ei voida pitää osallisena.

Maakuntakaavan hyväksymistä koskevasta päätöksestä voi valittaa ympäristöministeriöön (MRL 188 §). Ministeriön vahvistamispäätöksestä voi edelleen valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valituksen voi tehdä sillä perusteella, että päätös on lainvastainen (hallintolainkäyttölaki 7 §). Maakuntakaavan jäätyä kokonaan tai osittain vahvistamatta vain maakunnan liitolla tai kunnalla on oikeus hakea muutosta (MRL 191§).

1.

2.

3.

1.

2.

3.

1.

2.

3.

4.

**Osallistumisen ja vuorovaikutuksen
järjestäminen**

Osallistumisen ja vuorovaikutuksen järjestäminen

1.

2.

3.

4.

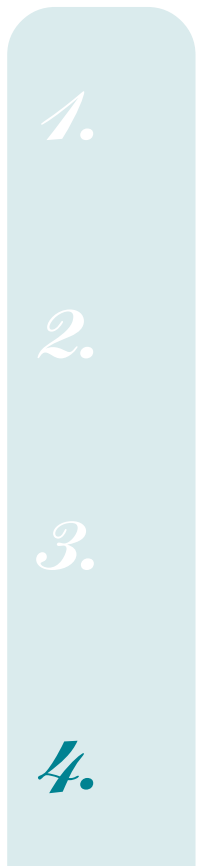
4.1 Maakuntakaavoitukseen soveltuvat menetelmät

Maakuntakaavoituksessa käsitellään niin laajoja alueita ja osallisia on niin paljon, että laaja osallistuminen ja riittävä vuorovaikutus edellyttävät julkisten tiedotusvälineiden tehokasta hyväksikäyttöä. Erityinen haaste maakuntakaavoituksessa on luoda edellytykset kansalaisjärjestöjen osallistumiselle kaavan valmisteluun. Toisaalta myös yksittäisille henkilöille tulee tarjota osallistumismahdollisuus.

Osallistumisaktiivisuutta on mahdollista lisätä järjestämällä tilaisuuksia seutukunnittain tai alueittain. Tätä varten voidaan nimetä myös yhteistyöryhmiä, joiden avulla tiedon kulku elinkeinoelämän ja asukkaiden sekä toisaalta paikallis-, kunta- ja seutukuntatasojen asiantuntijoiden ja luottamusmiesten välillä varmistuu ja helpottuu. Paikallisten olosuhteiden huomioon ottamiseen ja tiedonkulun parantamiseen tähtää myös MRL 27.2 §:n säännös, jonka mukaan laadittaessa maakuntakaavaa osa-alueittain tulee kaavan valmistelua ohjaamaan asettaa maakunnan liiton toimielin, jossa on asianomaisten kuntien ehdottamia jäseniä.

Osallistumisessa ja vuorovaikutuksessa käytettävät menetelmät tulee valita kaavan sisälön, vaikutusalueen laajuuden sekä muiden kaavoitukseen liittyvien erityispiirteiden mukaan. Käytettävien menetelmien tulee edesauttaa osallisten tavoittamista heti kaavan laatimisen alkuvaiheissa mahdollisimman kattavasti. On huomattava, että osallistumishalukkuus on yleensä suurinta suunnittelun loppuvaiheessa, jolloin kaavaratkaisut ovat konkretisoituneet. Vaikuttamismahdollisuudet ratkaisuihin ovat tällöin kuitenkin enää rajalliset.

Erilaiset osallistumis- ja vuorovaikutusjärjestelyt täydentävät yleensä toisiaan. Osallistumiseen ja vuorovaikutukseen liittyvät menetelmät voidaan luokitella vuorovaikutuksen asteen mukaan tiedon jakamiseen, tiedon hankkimiseen, vuoropuheluun ja yhteistoimintaan soveltuviin menetelmiin (kuva 4.1). Osa menetelmistä soveltuu hyvin kokonaismaakuntakaavan laadintaan silloin, kun käytössä olevat resurssit ovat hyvät. Jotkut menetelmät soveltuvat erityiskysymysten tai ristiriitaisten tavoitteiden käsittelyyn. Osa menettelyistä on lailla ja asetuksella säädettyjä. Eräät menetelmät sopivat vain, kun osallisten määrä on pieni tai kaava suppealainen.

Kuva 4.1. Vuorovaikutukseen liittyvät menetelmät jaoteltuna vuorovaikutuksen asteen mukaan. Alleviivatut osallistumisen ja vuorovaikutuksen muodot soveltuvat yleensä hyvin maakuntakaavoitukseen.

Maakuntakaavoituksen osallistumis- ja vuorovaikutusmenettelyjä ovat liiton kotisivujen käyttö, erilaiset kaavan sisällön ja vaikutusten arvioinnin teemoihin liittyvät tiedotus-, esittely- ja keskustelutilaisuudet. Vuorovaikutusmenettelyihin kuuluvat myöskin nähtä-

villepanot, viranomaisneuvottelut sekä mielipiteiden ja lausuntojen hankkiminen, joista on lainsäädännössä määrätty erikseen. Osallistumis- ja vuorovaikutusjärjestelyistä on tässä oppaassa erityisesti täsmennetty ja selkitytty tiedottamista ja nähtävillesanoja

1.

(luku 4.2), lausuntoja (luku 4.3), viranomaisneuvotteluja (luku 4.4) ja viranomaisten välistä muuta yhteistyötä (luku 4.5).

Internet-kotisivujen käyttö on hyvä keino varsinkin silloin, kun suunnittelua ja vaikutusten arviointia koskeva tieto tarkentuu tai muuttuu kaavoituksen aikana. Haasteena on pitää osallisten mielenkiinto yllä. Se edellyttää säännöllistä päivittämistä tai tiedottamista siitä, milloin sivuille on ilmestynyt uutta tietoa. Kotisivuihin liitetyn sähköpostin lähettämismahdollisuuden avulla osalliset voivat esittää kysymyksiä, joihin liitto voi vastata kaikille yhteisesti. Internetin avulla voidaan myös järjestää erilaisia kyselyitä. Internetsivujen yhteyteen voidaan avata keskustelukanava, jossa osalliset voivat vaihtaa mielipiteitä ja tietoja keskenään. Liiton on osallistuttava tällöin keskusteluun aktiivisesti.

2.

Niin sanottuja maakuntafoorumeita tai maakuntapäiviä voidaan järjestää erityisesti silloin kun luonnostellaan maakuntakaavan tavoitteita ja määritellään kaavoituksen painopistealueita. Tällaisen laajamittaisen tapahtuman järjestäminen on perusteltua myös kun vaihtoehtojen vaikutukset on selvitetty. Tiettyyn alueeseen tai aihepiiriin keskittyvät seutukuntaakohtaiset työpajat ovat erityisen käyttökelpoisia osa-alueittaista maakuntakaavaa laadittaessa.

3.

Kaavan laatimisen eri vaiheissa voidaan suunnittelua koskeva materiaali havainnollistuksineen koota miehittämättömäksi näyttelyksi, jonne osallisten on help-

4.

po tulla tutkimaan tilannetta. Miehitetyt näyttelyt ja suunnitteluasemat taas palvelevat suunnittelijoiden ja osallisten välistä vuoropuhelua. Näyttelytila voi olla liitossa ja suunnittelualueen kunnissa. Julkiset tilat, kuten kirjastot, ovat kaikille avoimina tiloina myös sopivia paikkoja kaavoitukseen liittyvien tiedotteiden ja aineistojen esittelyssä. Tämän tyyppiset tilat tavoittavat myös henkilöitä, jotka eivät aktiivisesti seuraa kaavoitusta.

Lehti-ilmoitukset ja lehdissä julkaistavat kuulutukset hukkuvat usein lehtien sivuille, ellei niiden näkyvyyttä korosteta tai elleivät osalliset muun tiedotuksen perusteella osaa varautua lehdissä ilmoittamiseen.

Kirje on tehokas ja henkilökohtainen väline silloin, kun halutaan tavoittaa rajattu määrä osallisia, esimerkiksi niitä, joiden panna erityisesti tarvitaan kaavaratkaisujen suunnitteluun tai vaikutusten arviointiin. Myös esite tai esittelylehti sopivat erityisryhmille kohdistuvaan jakeluun tai rajatuille alueille.

Tiedotteet ja tiedotustilaisuudet ovat tehokkaita silloin, kun käsitellään erityisen tärkeitä kysymyksiä. Haasteena on tehdä myös myönteisiä asioita koskettavasta suunnittelusta uutinen. Paikallisten ja maakunnallisten lehtien ja paikallisradion oikea-aikainen informoiminen on osa halutun viestin toimittamista osallisille.

4.2 Tiedottaminen ja nähtävillä olot

4.2.1 Vireilletulosta sekä osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta ilmoittaminen

Kaavoituksen vireilletulosta tulee ilmoittaa sillä tavalla, että osallisilla on mahdollisuus saada tietoja kaavoituksen lähtökohdista ja osallistumis- ja arviointimenettelyistä (MRL 63 §). Vireilletulosta tulee ilmoittaa osallisten tiedonsaannin kannalta toimivalla tavalla. Jollei muuta tiedottamista pidetä asian laatu huomioon ottaen sopivana, asiasta ilmoitetaan niin kuin kunnalliset ilmoitukset kunnassa julkaistaan (MRA 30 §). Ilmoitus on kuitenkin aina julkaistava vähintään yhdessä maakunnassa yleisesti leviävässä sanomalehdessä. Jos kaavan vaikutusalue ulottuu maakunnan alueen ulkopuolelle on tämä huomioitava tiedottamisen laajuutta suunniteltaessa. Kun osallisia on paljon, tarvitaan yleensä muitakin tiedottamisen tapoja, joita ovat esimerkiksi tiedotustilaisuus, lehtiartikkeli ja lehti-ilmoitus tai ilmoituksen julkaiseminen liiton kotisivulla.

Jos osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa ei voida vireilletulosta ilmoittamisen yhteydessä julkaista kokonaisuudessaan, osallisille ilmoitetaan, mistä suunnitelman saa tarkempaa tutustumista varten. Osallisille on varattava mahdollisuus antaa palautetta osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta.

Maakunnan liiton tulee tiedottaa maakuntakaavan laatimisen aloittamisesta, sekä kaavoituksen vaiheista niin, että kunta voi tiedottaa maakuntakaavoituksesta kaavoituskatsauksessaan tai muulla sopivaksi katsotulla tavalla. Liiton on tiedotettava alueensa kunnille vireillä olevista suunnitelmistaan ja muista kuntien alueiden käytön suunnitteluun, rakennettuun ympäristöön ja rakentamisen ohjaukseen vaikuttavista toimenpiteistä.

4.2.2 Osallistuminen kaavan valmisteluun

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan kaavoitusmenettely tulee järjestää ja suunnittelun lähtökohdista, tavoitteista ja mahdollisista vaihtoehtoista kaavaa valmisteltaessa tiedottaa niin, että osallisilla on mahdollisuus osallistua kaavan valmisteluun, arvioida kaavoituksen vaikutuksia ja lausua kirjallisesti tai suullisesti mielipiteensä asiasta. Osallistumismenettelyt ja tiedottamisen tavat esitetään osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa. Myös tilaisuuden varaamisesta mielipiteen esittämiseen tiedotetaan osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa todetulla, osallisten tiedonsaannin kannalta toimivalla tavalla.

On tärkeää, että osallistumismahdollisuus tarjotaan jo kaavoituksen alkuvaiheessa, jolloin mahdollisuudet vaikuttaa kaavan sisältöön ovat parhaat. Kaavan lähtökohdat sekä keskeiset tavoitteet esitetään osallistu-

1.

2.

3.

4.

1.

mis- ja arviointisuunnitelmassa. On tärkeää, että tavoitteista tiedotetaan ja käydään julkista keskustelua. Osallisille on varattava myös mahdollisuus antaa palautetta tavoitteista ja suunnittelun lähtökohdista.

Kaavan valmistelun aikana tiedotusta kohdennetaan erityisesti niille alueille, joita kaavaratkaisut koskevat.

2.

Osallisten määrä on maakuntakaavoituksen yhteydessä niin suuri, että kaikkien osallistumismahdollisuus kaavan laadintaan voidaan varmistaa vain asettamalla valmisteluaineisto nähtäville ja varaamalla tilaisuus esittää mielipide määräajassa kirjallisesti.

3.

4.2.3 Kaavaehdotuksen asettaminen julkisesti nähtäville

Maakuntakaavaehdotus on pidettävä kaava-alueen kunnissa julkisesti nähtävillä vähintään 30 päivän ajan. Asianomaisten kuntien jäsenillä ja osallisilla on oikeus tehdä muistutus kaavaehdotuksesta (MRA 12 §).

Muistutuksen tehneille, jotka ovat sitä kirjallisesti pyytäneet ja samalla ilmoittaneet osoitteensa, on ilmoitettava maakunnan liiton perusteltu kannanotto esitettyyn mielipiteeseen.

Ehdotuksen nähtäville asettamisesta ja oikeudesta muistutusten tekemiseen tiedotetaan niin kuin kunnalliset ilmoitukset asianomaisissa kunnissa julkaistaan, jollei asian merkittävyys edellytä laajempaa tiedottamista. Yleensä maakuntakaavassa käsitellään

asioita, jotka edellyttävät laajempaa ja kattavampaa tiedottamista.

Silloin kun kaavan vaikutukset ulottuvat toisen maakunnan alueelle, on kiinnitettävä huomiota siihen, että myös niillä osallisilla, jotka ovat toisen maakunnan alueella, on mahdollisuus saada tieto julkisesta nähtävilläolosta.

4.2.4 Ilmoittaminen kaavan hyväksymisestä

Kaavan hyväksymistä koskevasta päätöksestä on viipymättä lähetettävä tieto niille kunnan jäsenille sekä muistutuksen tekijöille, jotka ovat kaavan nähtävillä ollessa sitä pyytäneet ja samalla ilmoittaneet osoitteensa. Jos kirjelmässä, jossa pyyntö on esitetty, on useita allekirjoittajia, voidaan tieto kaavan hyväksymisestä lähettää vain ensimmäiselle allekirjoittajalle. Ensimmäinen allekirjoittaja vastaa tiedon toimittamisesta muille allekirjoittajille.

4.3 Lausunnot

Lausuntojen tarve kaavan laatimisen aloitus-, tavoite- ja valmisteluvaiheissa riippuu kaavan sisällöstä ja laajuudesta sekä käytettävistä vuorovaikutusmenetelmistä. Yleisesti voidaan lähtökohtana pitää kuitenkin sitä, että kaavaan liittyvistä tavoitteista ja nähtäville asetettavasta valmisteluaineistosta pyydetään lausunnot. Sen lisäksi saattaa olla perus-

4.

teltua pyytää lausuntoja erikseen vaihtoehtoista tai muista keskeisistä kaavan suunnitteluperiaatteista.

Maankäyttö- ja rakennusasetuksen mukaan maakuntakaavaehdotuksesta on pyydetty lausunto alueelliselta ympäristökeskukselta, niiltä kunnilta, joita asia koskee, kaava-alueeseen rajoittuvien alueiden maakuntien liitoilta ja tarpeen mukaan muilta maakuntakaavan kannalta keskeisiltä viranomaisilta ja yhteisöiltä (MRA 13 §).

Kaavan kannalta keskeiset viranomaiset ja yhteisöt ovat käytännössä myös osallisia. He ovat ottaneet osaa kaavan valmisteluun jo aiemmin esimerkiksi yleisötilaisuuksissa, viranomaisneuvotteluissa tai osallistumalla suoraan joltakin osin kaavan pohjana olevan tietoaineiston tuottamiseen tai suunnitteluun. Hyvin järjestetyssä vuorovaikutuksessa heidän näkemyksensä ovat olleet käytettävissä jo kaavaa valmisteltaessa. Kaavaehdotusta koskevan lausunnon avulla pyritään erityisesti tarkistamaan se, miten aikaisemmin esitetyt näkökohdat on voitu ottaa huomioon kaavaehdotuksessa ja onko vielä jäänyt sellaisia kysymyksiä, näkemyseroja tai ristiriitoja, jotka vaatisivat toimenpiteitä.

4.4 Viranomaisneuvottelut

4.4.1 Viranomaisneuvottelujen tarkoitus

Maakuntakaavoitusta koskevista viran-

omaisneuvotteluista säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 66 §:ssä ja maankäyttö- ja rakennusasetuksen 11 §:ssä. Viranomaisneuvottelut ovat keskeinen osa valtion viranomaisten ja maakunnan liittojen vuorovaikutusta ja yhteistyötä sekä maakuntakaavoituksen ohjausta. Lain mukaan maakunnan liiton tulee olla kaavaa laadittaessa yhteydessä ympäristöministeriöön ja alueelliseen ympäristökeskukseen. Ympäristöministeriön, alueellisen ympäristökeskuksen ja maakunnan liiton kesken on järjestettävä viranomaisneuvottelu valtakunnallisten tavoitteiden ja kaavan muiden keskeisten tavoitteiden selvittämiseksi yhdessä muiden asianomaisten viranomaisten kanssa. Tarkoituksena on varmistaa, että maakunnan liitto saa riittävän varhaisessa suunnitteluvaiheessa tietoonsa ne tavoitteet, joita on valtion ympäristöhallinnolla ja muilla viranomaisilla. Toisaalta neuvottelujen kautta myös viranomaiset saavat tietoonsa ja voivat vaikuttaa muun muassa niihin maakuntakaavassa käsiteltäviin asioihin, joita viranomaisten on lain mukaan pyrittävä edistämään kaavan vahvistumisen jälkeen.

4.4.2 Viranomaisneuvottelujen järjestäminen ja ajankohta

Maankäyttö- ja rakennusasetuksen 11 §:n mukaan maakuntakaavoitukseen kuuluu kaksi lakisääteistä viranomaisneuvottelua. Maakunnan liitto sopii ympäristöministeriön

1.

2.

3.

4.

1.

kanssa neuvottelujen järjestämisestä ja toimittaa neuvottelua varten tarvittavan aineiston. Viranomaisneuvottelua suunniteltaessa on otettava maankäyttö- ja rakennuslain lisäksi huomioon mm. laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999).

2.

Maankäyttö- ja rakennusasetuksen mukainen ensimmäinen viranomaisneuvottelu järjestetään kaavoitukseen ryhdyttäessä. Sopivin ajankohta ensimmäisen neuvottelun pitämiseksi on, kun työohjelman sekä maankäyttö- ja rakennuslain 63 §:n tarkoittaman osallistumis- ja arviointisuunnitelman luonnokset ovat käytettävissä.

3.

Maankäyttö- ja rakennusasetuksen mukainen toinen, kaavaehdotusta koskeva neuvottelu järjestetään sen jälkeen, kun kaavaehdotus on ollut julkisesti nähtävänä ja sitä koskevat muistutukset ja lausunnot on saatu. Etukäteen lähetettävään neuvotteluaineistoon tulisi sisältyä liiton laatima yhteenveto muistutuksista ja lausunnoista sekä luonnos niiden huomioon ottamisesta.

4.

Jos kaavaehdotukseen tehdään ehdotusneuvottelun jälkeen olennaisia muutoksia, jotka johtavat ehdotuksen uudelleen nähtävälle asettamiseen, on myös viranomaisneuvottelu pidettävä uudelleen. Jos kuitenkin muutokseen liittyvät syyt ovat jo tulleet käsitellyksi aiemmissa viranomaisneuvotteluissa ja nähtävilläolon yhteydessä ei ole tullut esiin uusia näkökohtia valtakunnallisten tai muiden keskeisten tavoitteiden selvittämiseksi, ei uutta viranomaisneuvottelua tarvitse järjestää.

4.4.3

Viranomaisneuvotteluihin kutsuttavat tahot

Maakunnan liiton tulee kutsua viranomaisneuvotteluihin ympäristöministeriön ja alueellisen ympäristökeskuksen lisäksi ne muut viranomaiset, joiden toimialaa asia saattaa koskea. Liitto on yhteydessä kuntiin lähes jatkuvasti kaavaprosessin aikana. Kuitenkin, jos maakuntakaava koskee erityisesti jotakin kuntaa tai kuntaryhmää, saattaa myös asianomaisille kunnille tai kunnalle olla tarpeen varata tilaisuus osallistua viranomaisneuvotteluihin. Neuvotteluihin voidaan kutsua tarvittaessa myös muita tahoja, joiden toimintaan kaava saattaa erityisesti vaikuttaa. Näitä voivat olla esimerkiksi alueelliset tai valtakunnalliset sähkötuottaja- ja jakeluyhtiöt tai alueellisesta jätehuollosta huolehtivat kuntayhtymät. Kaavan koskiessa saamelaisten kotiseutualueetta neuvotteluihin kutsutaan myös saamelaiskäräjät.

4.4.4

Viranomaisneuvotteluissa käsiteltävät asiat

Ensimmäinen viranomaisneuvottelu (aloitusneuvottelu)

Ensimmäinen viranomaisneuvottelu järjestetään kaavan laadintaan liittyvien valtakunnallisten tavoitteiden ja muiden keskeisten tavoitteiden selvittämiseksi. Neuvottelussa on syytä käsitellä myös kaavan laadinnan muut keskeiset lähtökohdat sekä osallistu-

mis- ja arviointimenettelyjä koskevat suunnitelmat.

Seuraavassa on esimerkinomainen luettelo niistä asioista, joita viranomaisneuvotteluissa yleensä tulisi käsitellä:

1. Maakunnan alueiden käytön suunnittelutilanne
2. Suunnittelutehtävän määrittely, kaavan keskeinen sisältö ja vaihtoehdot
3. Kaavaa koskevat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet
4. Muut kaavan laadinnan kannalta keskeiset tavoitteet ja suunnitteluperiaatteet
5. Kaava-alueen rajausta, kaavan vaikutusalue ja osalliset
6. Kaavan laadintaan liittyvät lähtökohdat ja perusselvitykset
7. Suunnitellut osallistumis- ja vuorovaikutusmenettelyt
8. Viranomaisyhteistyö kaavan laadinnassa
9. Vaikutusten selvittäminen ja arviointi
10. Kaavoituksen aikataulu

Toinen viranomaisneuvottelu (ehdotusneuvottelu)

Toisessa viranomaisneuvottelussa pyritään selvittämään, miten valtakunnalliset ja muut keskeiset tavoitteet on kaavalla saavutettu, miten tehdyt muistutukset ja lausunnot voidaan ottaa huomioon ja miten mahdolliset ristiriitatilanteet voidaan ratkaista. Neuvottelussa on syytä käsitellä myös osallistumis- ja

vuorovaikutusmenettelyn sekä selvitysten ja vaikutusten arvioinnin asianmukaisuus ja riittävyys. Käsiteltäviä asioita ovat siten seuraavat:

1. Lausunnot ja niiden huomioon otto
2. Muistutukset ja niiden huomioon otto
3. Osallistumis- ja vuorovaikutusmenettelyt ja niiden riittävyys
4. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ja muun tavoitteenasettelun saavuttaminen
6. Vaikutusarviointien tulokset sekä selvitysten ja arvioinnin asianmukaisuus ja riittävyys
7. Mahdolliset sisältöön tai esitystapaan tarvittavat muutokset
8. Kaavan toteutumista koskevan seurannan järjestäminen

Maankäyttö- ja rakennusasetuksen mukaan viranomaisneuvotteluista tulee laatia muisti, johon kirjataan keskeiset neuvottelussa esillä olleet asiat ja kannanotot. Muistiolla turvataan riittävä tiedonkulku eri viranomaisten välillä.

4.5 Viranomaisten välinen muu yhteistyö

Maankäyttö- ja rakennusasetuksen 8 §:n mukaan maakunnan liiton on maakuntakaavaa laadittaessa oltava tarpeellisessa määrin yhteistyössä asianomaisten kuntien, valtion viranomaisten ja muiden maakuntakaavoituksen kannalta keskeisten tahojen kanssa.

1.

2.

3.

4.

1.

2.

3.

4.

Tiivis viranomaisyhteistyö jo ennen lakimääräisiä viranomaisneuvotteluja ja erityisesti kaavan valmisteluvaiheessa viranomaisneuvottelujen välisenä aikana on ensiarvoisen tärkeää. Tällä varmistetaan eri tahoilla tehtävien suunnitelmien ajantasainen huomioon otto maakuntakaavaa laadittaessa. Samalla pidetään huolta siitä, että kaavoitusprosessin yhteydessä tehtävät ratkaisut saatetaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa asianomaisen, kaavan toteuttamisen kannalta tärkeiden viranomaisten tietoon.

Erityistä tarvetta valmisteluvaiheen aikaiseen viranomaisyhteistyöhön ja neuvotteluihin voi syntyä, jos on odotettavissa ristiriitoja eri tahojen kanssa tai jos esillä on useita vaihtoehtoja, jolloin vaihtoehtojen valintaa on tarkoituksenmukaista käsitellä yhdessä eri viranomaistahojen kanssa. Neuvotteluihin voi syntyä tarvetta myös, kun suunnittelun kuluessa on tullut esiin uusia merkittäviä aluevaraustarpeita.

Kaavoja laadittaessa on otettava huomioon myös muualla lainsäädännössä olevat asiaan mahdollisesti liittyvät neuvotteluelvoitteet. Esimerkiksi saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 9 §:ssä säädetään neuvotteluelvoitteesta saamelaiskäräjien kanssa tietyistä laajakantoisista ja merkittävistä muun muassa yhdyskuntasuunnittelua saamelaisten kotiseutualueella koskevista toimenpiteistä. Maakuntakaavan laatimista palvelevaa yhteistyötä voi liittyä myös maakuntasuunnitelman tai aluekehittämissuunnitelman laatimiseen.

4.6

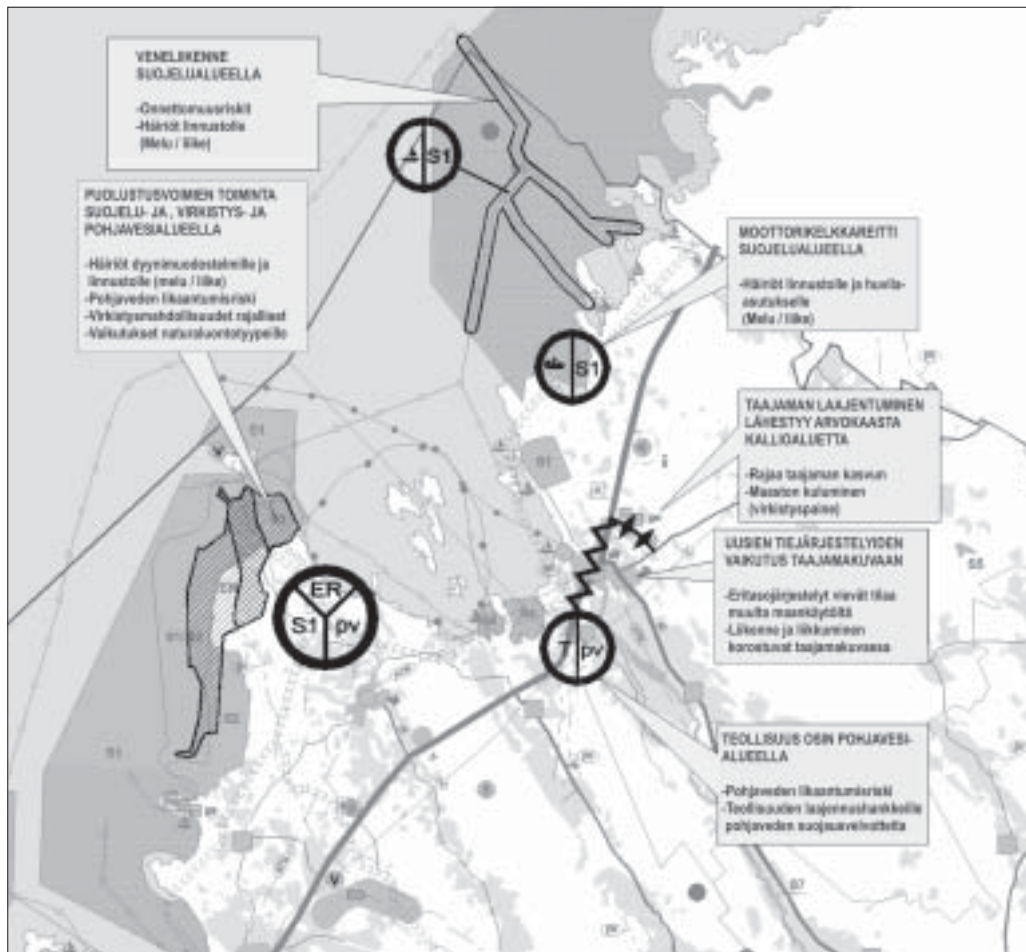
Osallisten ja asiantuntijoiden rooli kaavan laadinnassa ja vaikutusten arvioinnissa

Vastuu kaavan laadinnasta sekä kaavaan liittyvien perusselvitysten sekä vaikutusselvitysten tekeminen kuuluu maakunnan liitolle. Kaavoitus tulee kuitenkin järjestää siten, että niillä, joihin kaava vaikuttaa, on mahdollisuus osallistua kaavan valmisteluun ja arvioida kaavan vaikutuksia. Asukkaat sekä yhdistysten ja elinkeinoelämän edustajat voivat osallistua suunnitteluun ja vaikutusten arviointiin muun muassa tuomalla esiin omia tavoitteitaan, rajoituksia ja painotuksia. Osallisilla on usein myös lähiympäristöönsä liittyviä vaikutusten arvioinnin kannalta arvokkaita tietoja.

Osallistuminen kaavan vaikutusten arviointiin tapahtuu esimerkiksi seudullisissa työpajoissa ja koko kaava-alueen yhteisissä arviointiseminaareissa. Tietoa vaikutuksista ja niiden merkittävydestä voidaan kerätä myös kyselyillä ja liiton www-sivujen palautusjärjestelmien avulla. Erityisryhmiä koskevaa arviointia on järkevää tehdä yhteistyössä heitä edustavien järjestöjen ja yhdistysten kanssa.

Maakunnan liiton asiantuntijoiden laatimat selvitykset ja osallisilta saadut tiedot muodostavat yhdessä kaavan vaikutusten arvioinnissa tarvittavat tiedot.

Liitolla voi olla laaja ympäristövaikutusten arviointia tukeva yhteyshenkilöiden

Kuva 4.2. Alueisiin kohdistuvia erilaisia intressejä ja kaavaratkaisuista aiheutuvia vaikutuksia voidaan havainnollistaa esimerkiksi aluetta koskevan ristiriitakartan avulla.

verkosto. Sen piiristä voidaan valita kiinteämmin arviointiin osallistuva ryhmä. Arviointiryhmässä voi olla edustajia muun muassa ympäristöhallinnosta, jäsenkunnista, liitosta ja eri yhteisöistä.

Kullakin kaavalla on omat erityispiirteensä ja kaavalle ominaiset vaikutukset. Toi-

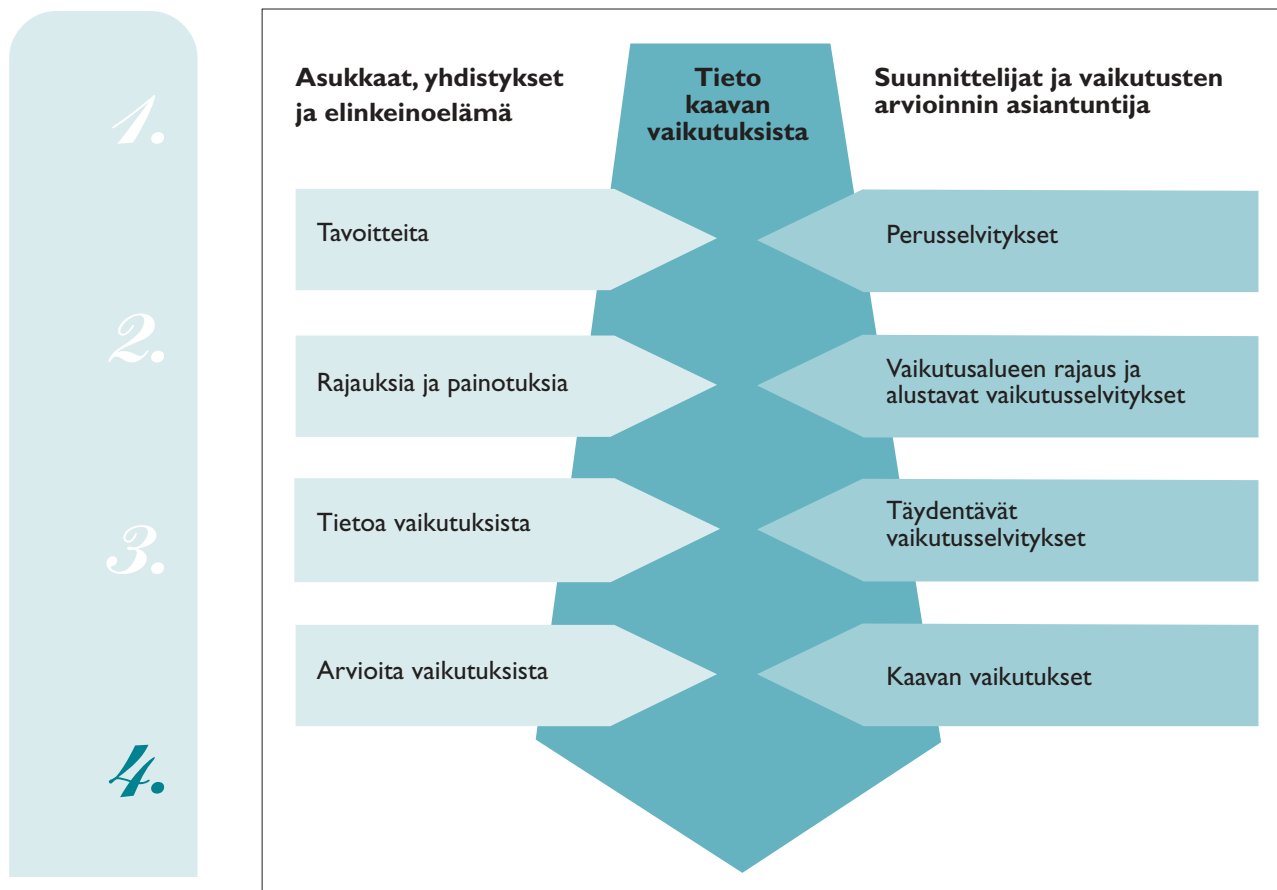
saalta kaava-alueen ominaisuuksista riippuu se mitä vaikutuksia kaava aiheuttaa. Siksi osallisten ja aluetta tunnevan asiantuntijan tai asiantuntijaryhmän yhteistyö johtaa mahdollisimman monen kannalta hyväksyttäviin kaavaratkaisuihin.

1.

2.

3.

4.

Kuva 4.3. Eri osapuolten roolit vaikutusten arvioinnissa.

5.

Vaikutusten arviointi

1.

2.

3.

4.

5.

Vaikutusten arviointi

1.

2.

3.

4.

5.

5.1 Vaikutusten arvioinnin tarkoitus ja tehtävät

Kaavan tulee perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Niiden avulla on voitava arvioida kaavan toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset vaikutukset.

Vaikutusten selvittämisen ja arvioinnin tarkoituksena on tuottaa suunnittelijoille, osallisille sekä päättäjille tietoa kaavan toteuttamisen vaikutuksista, niiden merkittävyydestä sekä haitallisten vaikutusten lieventämismahdollisuuksista.

Arvioinnin tärkeimpänä tehtävänä on tukea kaavaratkaisujen valmistelua ja valintaa. Eri vaihtoehtojen myönteisiä ja kielteisiä vaikutuksia vertailemalla löydetään hyväksyttävät ratkaisut, joiden perusteella suunnittelu etenee. Arvioinnissa selvitetään myös voidaanko haitallisia vaikutuksia ehkäistä tai lieventää. Lisäksi tarkastellaan kuinka kaavalle asetetut tavoitteet ja kaavan sisältövaatimukset toteutuvat.

MRL 9 §

Vaikutusten selvittäminen kaavaa laadittaessa

Kaavan tulee perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Selvitykset on tehtävä koko siltä alueelta, jolla kaavalla voidaan arvioida olevan olennaisia vaikutuksia.

MRA 1 §

Vaikutusten selvittäminen kaavaa laadittaessa

Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 9 §:ssä tarkoitettuja kaavan vaikutuksia selvitettäessä otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus, aikaisemmin tehdyt selvitykset sekä muut selvitysten tarpeellisuuteen vaikuttavat seikat. Selvitysten on annettava riittävät tiedot, jotta voidaan arvioida suunnitelman toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset vaikutukset:

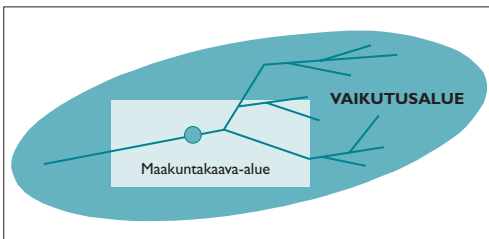
- 1) ihmisten elinoloihin ja elinympäristöön;
- 2) maa- ja kallioperään, veteen, ilmaan ja ilmastoon;

- 3) kasvi- ja eläinlajeihin, luonnon monimuotoisuuteen ja luonnonvaroihin;
- 4) alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, yhdyskunta- ja energiatalouteen sekä liikenteeseen;
- 5) kaupunkikuvaan, maisemaan, kulttuuriperintöön ja rakennettuun ympäristöön.

Jos yleis- tai asemakaavan maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:ssä tarkoitetut olennaiset vaikutukset ulottuvat toisen kunnan alueelle, kaavan vaikutuksia selvitettäessä tulee olla tarpeellisessa määrin yhteydessä tähän kuntaan. Jos kaavan olennaiset vaikutukset ulottuvat toisen maakunnan liiton alueelle, tulee vastaavasti olla yhteydessä tähän liittoon.

5.2 Kaavan vaikutusalue

Kaavan vaikutusalueeseen kuuluu kaava-alueen lisäksi sen ulkopuolella oleva alue, jolle kaavassa suunniteltava alueiden käyttö aiheuttaa olennaisia vaikutuksia. Vaikutusalue voi

Kuva 5.1. Maakuntakaava-alue ja kaavan vaikutusalue. Esimerkissä maakuntakaavassa osoitettu vesivoimalaitos vaikuttaa koko valuma-alueella; alavirtaan, esimerkiksi estämällä vaelluskalojen nousun ja yläjuoksulla vesistön säätely vaikuttaa ranta-alueiden loma-asutuksen rantojenkäyttöön.

olla hallinnollinen alue kuten maakunta, seutukunta ja kunta tai toiminnallinen alue kuten työssäkäyntialue, tai ympäristökokonaisuus kuten valuma-alue, tai edellisten yhdistelmä.

Aluevaraukset maakunnan rajan lähellä vaikuttavat monesti naapurimaakuntiin. Myös merkittävät alueidenkäyttömuutokset muualla maakuntakaava-alueella voivat kohdistua kaava-alueen ohella naapurimaakuntiin.

Valuma-alueet eivät noudata hallinnollisia rajoja. Siksi vesistöön liittyvät toimenpiteet tai rajoitukset saattavat aiheuttaa olennaisia vaikutuksia useiden maakuntien alueelle.

Merkittävän toiminnan, kuten suurten kauppakeskusten vaikutukset palvelujen saatavuuteen aiheuttavat olennaisia vaikutuksia, jotka useimmiten ulottuvat usean kunnan ja eräissä tapauksissa myös naapurimaakunnan alueelle.

Vaikutusalue määritellään alustavasti suunnittelun aloitusvaiheessa. Vaikutusalueen rajaus ja osallisten joukko tarkentuvat suunnittelun ja vaikutusten arvioinnin edetessä.

5.3 Vaikutusten arviointi osana kaavoitusprosessia

Vaikutusten arviointi on kiinteä osa kaavoitusprosessia. Arviointi suunnitellaan ja ohjelmoidaan osana kaavan työohjelman laadintaa heti suunnittelun aloitusvaiheessa. Osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa esitetään mitä vaikutuksia arvioidaan ja miten arviointi suoritetaan sekä miten ne, joihin kaava vai-

1.

2.

3.

4.

5.

1.

uttaa, voivat osallistua kaavan valmisteluun ja arviointiin.

Vaikutusten arviointiprosessi käynnistyy, kun kaavan laatiminen aloitetaan. Kaavan perusselvityksiä voidaan käyttää vaikutusselvitysten laadinnan lähtöaineistona ja vertailutietoina. Aluksi arviointi painottuu vaihtoehtojen muodostamiseen liittyvään selvittämiseen ja suunnitteluun ja tarkentuu samalla kun vaihtoehtojen määrä supistuu.

Vaikutusten arviointi tehdään vuorovaikutuksessa osallisten kanssa. Osallistumis- ja vuorovaikutusjärjestelyin tuetaan sitä, että ne joiden olosuhteisiin ratkaisut todennäköisesti vaikuttavat, voivat arvioida vaihtoehtojen vaikutuksia omasta näkökulmastaan ennen alueidenkäyttöratkaisujen valintaa. Arvioinnissa selviävät osallisten intressit ja käsitykset vaikutusten merkittävydestä. Vaikutusten arvioinnin avulla voidaan havainnollistaa kaavassa tehtävien alueidenkäyttörat-

kaisujen merkitystä erityisesti vaikutuksille herkkien alueiden kannalta tai eri osallisten näkökulmasta.

Kaavan laatiminen edellyttää yleensä vaihtoehtojen tutkimista. Vaihtoehtojen vertailusta muodostuu tällöin keskeinen osa arviointia. Arvioinnissa on aina tehtävä myös voimassa olevan ja valmisteilla olevan kaavan välinen vertailu (kuva 5.2).

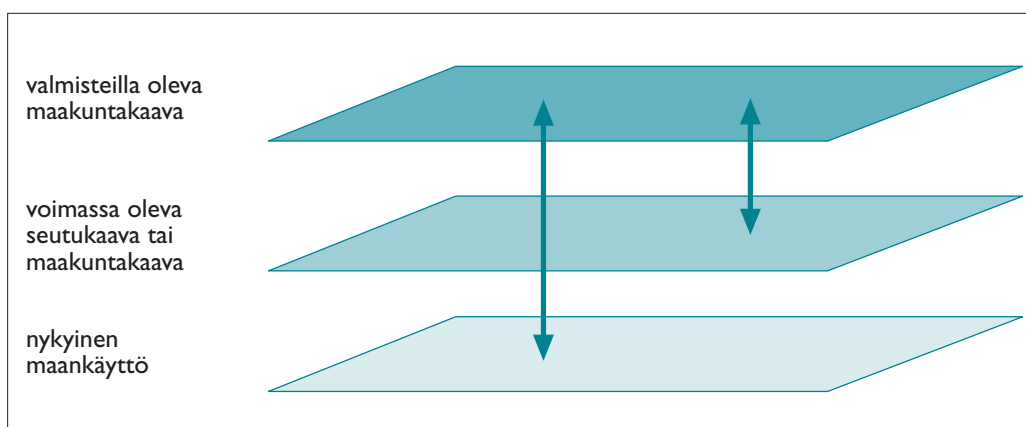
Vaihtoehtoina voidaan tarkastella muun muassa kokonaan erilaiseen kehitykseen tähtäviä yhdyskuntarakennemalleja, jolloin myös vaihtoehtojen vaikutukset voivat poiketa huomattavasti toisistaan. Myös yksittäisten hankkeiden ja erityyppisten aluevarausten sijoittumisen ja mitoituksen vaihtoehtoja on usein tarpeellista selvittää.

2.

3.

4.

5.

Kuva 5.2. Laadittavan maakuntakaavan vaikutuksia verrataan nykyiseen maankäyttöön ja voimassa olevaan seutu- tai maakuntakaavaan.

5.4 Tarvittavat tutkimukset ja selvitykset

Maakuntakaavan tulee MRL 9 §:n mukaisesti perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin, jotta kaavan toteuttamisen vaikutukset voidaan tarpeellisessa määrin tunnistaa, ennakoida ja ottaa huomioon kaavaa laadittaessa ja hyväksyttäessä. Vaikutusselvitykset on tehtävä koko siltä alueelta, jolla kaavalla voidaan arvioida olevan olennaisia vaikutuksia.

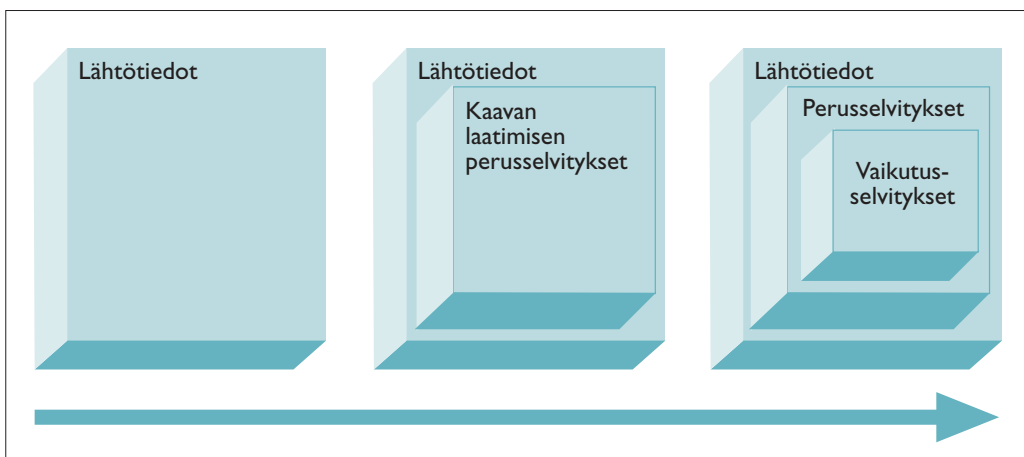
Maakuntakaavaa laadittaessa on otettava huomioon maakuntakaavan sisältövaatimuksissa mainitut seikat ja näiden edellyttämät selvitykset siinä määrin kuin maakuntakaavan tehtävä yleispiirteisenä suunnitelmana edellyttää (MRL 28.5 §).

Lähtötiedot ja perusselvitykset antavat lähtökohdan ratkaistavien alueidenkäyttökäytösmysten määrittelylle ja kaavan laatimiselle,

sekä ovat perusteena kaavassa esitettävien aluevarausten tarpeellisuudelle. Vaikutusselvitysten ja arvioinnin avulla haetaan puolestaan parasta mahdollista suunnitteluratkaisua.

Kaavan laadinnassa tarvittaviin lähtötietoihin kuuluvat muun muassa kaavan ja sen vaikutusalueen alue- ja yhdyskuntarakennetta, väestötietoja, ympäristön tilaa ja ekologista kestävyyttä, liikenteen ja teknisen huollon järjestelyjä, vesi- ja maa-ainesvaroja, taloutta ja elinkeinoelämää, maisemaa, luonnonarvoja, kulttuuriperintöä, virkistystä, alueen kehitysnäkymiä ja muita kaavoituksessa tehtäviä ratkaisuja koskevat tiedot.

Suunnitteluprosessin aloitusvaiheessa kartoitetaan, millaista tietoa suunnittelua varten on saatavissa (kuva 5.3). Tietojen täydentämistarpeesta keskustellaan aloitusvaiheen viranomaisneuvottelussa. Tietojen täydentäminen jatkuu kaavan sisällön kannalta olennaisilla perusselvityksillä. Osa tiedoista

Kuva 5.3. Tiedot täydentyvät suunnittelun edetessä.

1.

2.

3.

4.

5.

1.

pysyy sellaisenaan koko kaavoituksen ajan ja osa täydentyy osallisilta saatujen lisätietojen ja laadittujen selvitysten perusteella. Kun tieto syvenee, mahdollisuudet parempiin ja mahdollisimman monen tahon kannalta hyväksyttäviin kaavaratkaisuihin paranevat. Kaavan laadinnassa tarvittavat vaikutusselvitykset painottuvat valmisteluvaiheeseen, jossa myös vuorovaikutus osallisten kanssa on laajinta.

2.

5.5 Arvioitavat vaikutukset ja vaikutusten merkittävyys

Kaavan toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset vaikutukset arvioidaan MRA 1 §:ssä esitettyihin asioihin. Arviointi tuottaa lisäksi tietoa kaavan toteuttamisen vaikutusten suhteesta MRL 28 §:n mukaisiin sisältövaatimuksiin. Kaavan sisältövaatimukset antavat lähtökohdan tavoiteltaville vaikutuksille.

Kaavan toteuttamisen merkittävät vaikutukset arvioidaan:

- ihmisten elinoloihin ja elinympäristöön
- maa- kallioperään, veteen, ilmaan ja ilmastoon
- kasvi- ja eläinlajeihin, luonnon monimuotoisuuteen ja luonnonvaroihin
- alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, yhdyskunta- ja energiatalouteen sekä liikenteeseen
- kaupunkikuvaan, maisemaan, kulttuuriperintöön ja rakennettuun ympäristöön

3.

Maakuntakaavoituksessa ihmisten elinoloihin ja elinympäristöön kohdistuvia vaikutuksia tarkastellaan muun muassa elinympäristöjen terveellisyyden ja viihtyisyyden sekä yhdyskuntien toimivuuden kannalta. Maakuntakaava saattaa aiheuttaa merkittäviä vaikutuksia muun muassa palvelujen saataavuuteen, virkistysalueiden säilymiseen, päästöjen leviämiseen ja elinkeinojen harjoittamiseen.

Luonnonvaroihin kohdistuvista vaikutuksista tärkeimpiä ovat turve-, sora- ja kalliovaroiden käyttöön liittyvät haitat sekä esimerkiksi pohjaveden muodostumisen turvaamisen ja soranoton väliset intressiristiriidat. Vesien kannalta keskeisiä selvitettäviä kysymyksiä ovat esimerkiksi laajojen vesistöjen vedenlaatukysymykset sekä riskit ja vaikutukset talousveden saantiin. Ilmaan ja ilmastoon kohdistuvia vaikutuksia voivat aiheuttaa välittömien päästölähteiden lisäksi myös välilliset kuten yhdyskuntarakenteen hajoamisen kautta syntyvän liikenteen kasvun aiheuttamat päästöt.

4.

Kasvi- ja eläinlajien osalta keskeisiä selvitettäviä asioita ovat elinympäristöjen suotuisan suojelun tason turvaaminen ja suojeltujen ja muiden luonnon kannalta merkittävien kokonaisuuksien säilyminen ja vahvistuminen. Vaikutuksia voidaan yleisesti pitää merkittävänä, jos lajin tai luontotyypin esiintyminen ei ole alueella enää pitkällä aikavälillä mahdollista.

Yhdyskuntarakenteen hajoaminen tai eheytyminen ovat keskeisiä selvitettäviä asi-

5.

oita. Niihin kuuluvat myös tasapainoisen, tarkoituksenmukaisen ja toimivan yhdyskuntarakenteen ylläpitämisen ja kehittämisedellytysten turvaaminen. On oltava muun muassa selvillä siitä, tukeeko osoitettu maankäyttö tai alueidenkäytön periaate yhdyskuntarakennetta, jossa liikennetarve ei kasva. Niin ikään tulee selvittää liikennejärjestelmän ja yhdyskuntarakenteen keskinäiset vuorovaikutussuhteet sekä joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen toimintaedellytykset. Myös liikenneturvallisuus yleisellä tasolla kuuluu selvitettäviin asioihin.

Keskeisiä kaupunkikuvaan, maisemaan, kulttuuriperintöön ja rakennettuun ympäristöön kohdistuvia vaikutuksia ovat ylikunnallisten ja valtakunnallisesti arvokkaiden maisema- tai kulttuuriympäristökokonaisuuksien turvaaminen.

Kaavassa osoitettu alueidenkäyttö tai sen periaate aiheuttaa muutoksen tai ylläpitää tilannetta, jolla voi olla kielteisiä tai myönteisiä vaikutuksia. Vaikutus voi olla välitön tai välillinen. Jotta välilliset ja välittömät vaikutukset voidaan arvioida, on selvitettävä ainakin keskeiset vaikutukset osoitetun alueidenkäytön merkittävien vaikutusten kannalta. Maakuntakaavoituksessa käsiteltävien asioiden laajuuden vuoksi on myös kerätyvien ja kasautuvien vaikutusten arviointi tärkeää. Vaikutuksia tarkasteltaessa on syytä kiinnittää huomiota myös yleisiin maakunnan ratkaisuihin riippumattomiin kehityskulkuihin, kuten yleiseen talouskasvuun tai väestön ikääntymiseen.

Maakuntakaavan vaikutuksia tulee arvioida keskittyen kaavan merkittäviin vaikutuksiin. Vaikutuksen merkittävyyttä on pohdittava kunkin alueenkäyttömuodon kannalta ja suhteessa eri osallisryhmiin. Vaikutusten todennäköiseen merkittävyyteen vaikuttavat erityisesti:

Suunnitellun alueidenkäytön aiheuttama muutos

- vaikutusten voimakkuus ja haitallisuus
- vaikutusalueen laajuus
- vaikutusten ajoittuminen, kesto, toistuvuus ja palautuvuus
- vaikutusten kertyvyys
- vaikutusten todennäköisyys

Vaikutusalueen ominaisuudet ja herkkyys

- luonnon erityispiirteet
- kulttuuriympäristö ja maiseman erityispiirteet
- vaikutukset ja riskit ihmisten terveydelle
- vaikutusalueen nykyinen ja suunniteltu maankäyttö

Vaikutukset ovat silloin kaikkein merkittävimpiä, kun on kyse suuresta muutoksesta herkällä alueella.

1.

2.

3.

4.

5.

1.

2.

3.

4.

5.

Kuva 5.4. Vaikutuksen merkittävyys on suhteessa alueen arvoon ja herkkyyteen sekä aiheutuvan muutoksen suuruuteen. Kuvassa merkittävyys kasvaa värin tummettessa.

Suunnitellun alueidenkäytön aiheuttama muutos

Suunnitellun alueidenkäytön aiheuttamalla muutoksella tarkoitetaan kaavan osoittamaa muutosta suhteessa olemassa olevaan ympäristöön, muihin suunnitelmiin ja päätöksiin, sekä voimassa olevaan maakunta- tai seutukaavaan. Mikäli kaavassa osoitetun alueidenkäytön muutos on suuri, tämä edellyttää todennäköisesti tarkempia selvityksiä ja arvioita kuin vähäinen muutos.

Ympäristössä tapahtuneiden muutosten tai aikaisempien suunnitelmien mahdollisen vanhentuneisuuden johdosta on kaikki suunniteltavat yksittäiset alueidenkäyttömuodot ja varaukset käytävä läpi. Selvitykset tarkentuvat tällöin niiden kohteiden

osalta, joiden välilliset tai välittömät vaikutukset ovat merkittäviä.

Kahden tai useamman toisiinsa vaikuttavan alueidenkäyttömuodon yhteensovittaminen saattaa lisätä arviointi- ja selvitystarpeita. Yksittäisen varauksen merkitys saattaa olla pieni, mutta varausten yhteysvaikutus voi olla merkittävä. Esimerkiksi yksittäistä turpeenottoaluetta tulee tarkastella osana koko valuma-alueen yhteisvaikutusta vesistöön.

Kohdealueen ominaisuudet ja herkkyys

Kohdealue saattaa olla arvokas esimerkiksi luontoarvojen, maiseman, kulttuuriympäristön, pohjaveden suojelun tai muiden muutoksille herkkien ominaisuuksien vuoksi. Vähäinenkin kaavan aiheuttama muutos saattaa aiheuttaa merkittäviä vaikutuksia herkällä alueella. Myös alueen muut ominaisuudet kuin ympäristön- tai luonnonarvot saattavat olla ristiriidassa suunnitellun alueidenkäytön kanssa. Siten esimerkiksi asutusta ei voida sijoittaa ilman puhdistustoimenpiteitä saastu-neelle maa-alueelle.

Vaikutusten selvittämisessä ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon myös suunniteltavan kohteen ympäröivä alueiden käyttö sekä suhde muuhun suunniteltuun alueidenkäyttöön. Yksittäistä aluevarausta suunniteltaessa on oltava selvillä sen, muiden suunniteltujen alueidenkäyttökohteiden, sekä ympäröivän alueiden käytön ja ympäristön keskinäisistä suhteista.

5.6 Selvitysten ja arvioinnin riittävyys

Selvitysten riittävyttä arvioitaessa tarkastellaan niiden alueellista ja asiakohaista kattavuutta sekä yksityiskohtaisuutta eli syvyyttä. Vaikutusselvitykset on tehtävä koko siltä alueelta, jolla kaavalla voidaan arvioida olevan olennaisia vaikutuksia. Selvitysten tulee kattaa myös kaikki ne asiakokonaisuudet, joihin kaavalla on vaikutuksia. Tarvittavien selvitysten ja arvioinnin yksityiskohtaisuuteen vaikuttavat kaavan vaikutusten merkittävyys sekä kaavan ohjausvaikutus, joka riippuu kaavassa käytettävistä merkinnöistä ja määräyksistä. Mitä suuremmin ja tarkemmin kaava ohjaa toteuttamista ja mitä merkittävimmistä vaikutuksista on kyse sitä yksityiskohtaisempia selvitysten ja arviointien tulee olla. Esimerkiksi ohjeelliselta tielinjaukselta ei pääsääntöisesti edellytetä yhtä yksityiskohtaisia selvityksiä kuin yhtenäiseltä tien sijaintia osoittavalta viivamerkinnältä. Selvitettävät asiakokonaisuudet ja selvitysten maantieteellinen laajuus voivat olla kummassakin tapauksessa samoja.

Maakuntakaavoituksessa esitetyt hankkeet ja alueidenkäyttömuodot eivät yleensä ole maakuntakaavavaiheessa konkreettisia. Kaavaratkaisut samoin kuin niitä koskevat selvitykset täydentyvät ja täsmentyvät kuntakaavoituksen ja hankesuunnittelun yhteydessä. Maakuntakaavoituksessa on kuitenkin selvitysten avulla voitava varmistua siitä, että kaavan sallimien toteuttamisvaihtoehto-

jen puitteissa löytyy maankäyttö- ja rakennuslain sisältövaatimukset täyttävä ratkaisu. Mikäli tämä edellyttää tavanomaisesta poikkeavia toteuttamisratkaisuja, on maakuntakaavassa annettava suunnittelua tarkemmin ohjaavia kaavamääräyksiä. Tällainen määräys voi koskea esimerkiksi tien sijoittamista tunneliin, jos muita ympäristöllisesti hyväksyttäviä ratkaisuja ei ole löydettävissä.

Maakuntakaavan oikeus- ja ohjausvaikutukset koskevat kaikkia aluevarauksia ja alueidenkäyttöperiaatteita. Esitystavalta, jatkosuunnitteluohjeilla tai kaavamääräyksillä ei voida siirtää maakuntakaavatasolla ratkaistavien asioihin liittyviä selvitysvelvollisuuksia muulle alueiden käytön suunnittelulle. Maakuntakaavatasolle kuuluvat asiat tulee selvittää ja ratkaista maakuntakaavoituksen yhteydessä sen sisällön ja esitystavan puitteissa.

Esitystavaltaan yleispiirteisenkin merkinnän tai ratkaisun osalta on voitava varmistua sen toteuttamiskelpoisuudesta. Erityiset ympäristöarvot tai ratkaisun toteuttamismahdollisuuksien ja -vaihtoehtojen vähäisyys saattavat edellyttää tavanomaista yksityiskohtaisempia selvityksiä myös yleispiirteiseltä tai ohjeelliselta esitystavalta.

Vaikutusselvitysten ja arvioinnin voidaan katsoa olevan riittävää, kun maakuntakaavassa suunniteltavan alueidenkäytön tai alueidenkäytön periaatteen vaikutukset ja ristiriidat muuhun alueidenkäyttöön, olemassa olevaan ympäristöön, muihin suunnitelmiin ja päätöksiin sekä kaavan sisältöva-

1.

2.

3.

4.

5.

1.

timuksiin on selvitetty ottaen huomioon maakuntakaavan luonne yleispiirteisenä suunnitelmana ja sen asema suunnittelujärjestelmässä.

5.7 Vaikutusten arvioinnin jäsentäminen

2.

Käytännön arviointityöskentelyssä voidaan hakea alueeseen ja kaavan sisältöön sopivat tavat tarkastella kaavaa kokonaisuutena, osa-alueittain tai teemoittain sekä yksityiskohdittain. Systemaattisella työskentelytavalla voidaan varmistaa suunniteltavien alueidenkäyttömuotojen ja näiden yhteisvaikutusten huomioon ottaminen.

3.

Menetelmän valintaan ja sen käyttöön vaikuttavat kaavan sisältö sekä käsiteltävien asioiden laajuus ja yksityiskohtaisuus. Esimerkiksi suppea-alaisissa kaavoissa voidaan jäljempänä mainitut yhteisvaikutusten ja kaavan kokonaisvaikutusten arviointi yhdistää.

4.

Arvioinnin suorittaminen voidaan jakaa kolmeen tasoon:

5.

1. Merkintäkohtainen arviointi
2. Yhteisvaikutusten arviointi
3. Kaavan kokonaisvaikutusten arviointi

Merkintäkohtainen arviointi

Merkintäkohtaisessa arvioinnissa käydään kaavoitusprosessin aikana läpi kaikki suunniteltavana olevat yksittäiset alueidenkäyttökohteet. Järjestelmällisellä läpikäynnillä var-

mistetaan kaikkien suunniteltavien merkintöjen huomioiminen. Tässä merkinnällä tarkoitetaan suunniteltavana olevaa yksittäistä aluevarausta, periaatetta tai hanketta, jotka kaavassa esitetään kehittämisperiaatteena, erityisominaisuutena, aluevarauksena, kohdemerkintänä tai viivamerkintänä.

Arviointi jatkuu ja tarkentuu niiden merkintöjen osalta, joilla on merkittäviä vaikutuksia liittyen joko yksittäiseen merkintään tai näiden yhteisvaikutuksiin.

Merkintäkohtainen arviointi voidaan tulostaa kohdeluettelona, jossa kustakin aluevarauksesta on yleiskuvauksen ja kaavallisen perustelun lisäksi esitetty lyhyt tiivistelmä sen vaikutuksista. Käsittelytapa helpottaa osallisten kanssa käytävää keskustelua kaavan vaikutuksista, dokumentoi vaikutusten arvioinnin suorittamisen yksittäisen merkinnän osalta, sekä perustelee osaltaan kaavassa osoitetun varauksen tai esitetyn periaatteen.

Yhteisvaikutusten arviointi

Yksittäiset merkinnät ovat riippuvuussuhteessa toisiinsa ja tavoiteltavaan kokonaisratkaisuun nähden. Yhteisvaikutusten arvioinnissa korostuu yksittäisen merkinnän ja sen vaikutuksen suhde ympäröivään alueiden käyttöön ja ympäristöön, muihin merkintöihin ja näiden yhteisvaikutuksiin, sekä tavoiteltaviin vaikutuksiin nähden.

Kaavassa käsiteltävien asioiden sisällöstä, sekä maantieteellisestä ulottuvuudesta

riippuen, voidaan kaavan yhteisvaikutuksia arvioida osa-alueittain, teemoittain tai näiden yhdistelmänä.

Mikäli kaava jaetaan vaikutusten selvittämistä ja arviointia varten osa-alueisiin, tulisi näiden muodostaa mahdollisimman yhtenäiset ja luontevat kokonaisuudet ajatellen kaavan tavoitteita ja lähtökohtia. Alueellinen jako voi perustua maantieteelliseen, esimerkiksi saaristo- ja rannikkoalueet tai hallinnolliseen jakoon, esimerkiksi seutukunnat.

Teemallinen jako voi perustua kaavassa käsiteltäviin asiakokonaisuuksiin, kuten liikenneverkosto, luonnonympäristö, virkistys tai näiden osakokonaisuuksiin. Teemat voivat myös muodostua alueidenkäyttöluokittain, esimerkiksi maa-ainesten ottoalueiden yhteisvaikutukset valuma-alueen vesistöön.

Osa-alueittainen ja teemallinen jako voidaan yhdistää käsittelemällä eri teemoja osa-alueittain. Merkittävää on löytää yksittäisten tekijöiden ja muuttujien yhteisvaikutukset ja näiden riippuvuussuhteet tavoitellun kehityksen ja parhaan mahdollisen suunnitteluratkaisun löytämiseksi.

Yhteisvaikutuksia sekä näiden yhteenvetona kaavan kokonaisvaikutuksia, voidaan havainnollistaa kartoilla sekä vaikutuksia kuvaavien matriisien avulla.

Kaavan kokonaisvaikutusten arviointi

Kaavan kokonaisvaikutusten arvioinnissa tarkastellaan koko vaikutusalueetta, kaavaa ja sen eri tekijöitä kokonaisuutena. Arvioinnis-

sa korostuvat lisäksi kaavan vaikutukset sen tavoitteiden toteutumiseen sekä suhde muihin maakunnallisiin tavoitteisiin ja ohjelmiin.

Kaavan kokonaisvaikutusten arviointia voidaan täydentää tuomalla esiin merkittävimmät yksittäiset ja yhteisvaikutukset. Tarkasteltavina teemoina voidaan käyttää esimerkiksi MRA 10 § 4 kohdan kaavan vaikutuksia koskevaa jaottelua.

5.8 Erityiset arviointi- ja selvityskohteet

5.8.1 Vaikutukset Natura 2000 -verkostoon

Maakuntakaavaa hyväksyttäessä ja vahvistettaessa on oltava selvillä kaavan vaikutuksista Natura 2000 -verkostoon. MRL 197 §:n mukaan kaavaa hyväksyttäessä ja vahvistettaessa on sen lisäksi, mitä maankäyttö- ja rakennuslain säädetään, noudatettava, mitä luonnonsuojelulain 10 luvussa säädetään Natura 2000 -verkostosta. Maakuntakaava on luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittama suunnitelma, jolloin maakuntakaavaa hyväksyttäessä ja vahvistettaessa on pidettävä silmällä, ettei kaavan toteuttaminen merkittävästi heikennä niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty tai tarkoitus sisällyttää Natura 2000 -verkostoon. Tämä koskee valtioneuvoston Natura 2000 -verkostoon ehdottamia tai siihen sisältyviä alueita. Valtioneuvoston päätöksen mukaan kieltoa so-

1.

2.

3.

4.

5.

1.

velletaan jo ennen kuin päätös on tullut lainvoimaiseksi.

Mikäli kaava ei todennäköisesti merkittävästi heikennä Natura 2000 -alueen luonnonarvoja, kaava voidaan hyväksyä ja vahvistaa ilman luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittamaa yksityiskohtaista luontotyyppi- ja lajikohtaista selvitystä. Kaavaa laadittaessa on kuitenkin riittävästi selvitettävä kaavan vaikutukset, jotta voidaan tehdä edellä esitetty johtopäätös.

Jos maakuntakaavan toteuttaminen todennäköisesti merkittävästi heikentää Natura 2000 -alueen luonnonarvoja, on nämä vaikutukset asianmukaisella tavalla arvioitava kaavan laatimisen yhteydessä. Tällainen Natura-alueen luonnonarvoihin keskittyvä arviointi on yksityiskohtaisempi kuin MRL 9 §:n mukainen kaavan vaikutusten arviointi. Arviointiin on syytä varautua erityisesti, jos hanke pienentää Natura-alueen luontotyyppien alaa tai lajien elinympäristöä tai hanke toteutettuna muuttaisi alueen vesitaloutta tai vaikuttaisi muutoin alueen ekologiseen tilaan tai rakenteeseen.

Arviointi voi perustua kaavan laatimisen yhteydessä samanaikaisesti suoritettavaan tai jo aiemmin tehtyyn hankkeen YVA-menettelyyn. Arvioinnista tulee ilmetä tekijät, joiden vuoksi alue on otettu Natura 2000 -verkostoon luokiteltuna luontotyyppien ja lajien mukaan, sekä hankkeen tai aluevarauksen vaikutukset Natura-alueen luonnonarvoihin yksilöityinä ja arvio luonnonarvojen heikkenemisen merkittävydestä.

2.

Natura-alueella voidaan yleensä jatkaa alueen nykyistä käyttöä ja alueella olevien rakenteiden tavanomaista kunnossapitoa. Tästä syystä muun muassa alueella jo olevat tiet, rautatiet ja johtolinjat voidaan merkitä maakuntakaavaan Natura-alueesta huolimatta. Jos kuitenkin kaavasta aiheutuisi esimerkiksi liikenteen lisääntymisestä johtuen uusia merkittäviä haittavaikutuksia Natura-alueen luonnonarvoihin, on tällöin edellä kuvatulla tavalla selvitettävä kaavan aiheuttamat vaikutukset.

Valtioneuvoston Natura-päätös ei myöskään vaikuta alueen käyttöä koskeviin voimassa oleviin lupiin. On kuitenkin huomattava, että esimerkiksi sähkölinjan uusiminen tai umpeutuvan lintulahden venevaylän syventäminen voi johtaa uuteen lupakäsittelyyn.

Kaavaa ei voida hyväksyä eikä vahvistaa, jos edellä tarkoitettu luonnonsuojelulain mukainen arviointi- ja lausunto menettely osoittaa kaavan merkittävästi heikentävän niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon. Kaava voidaan kuitenkin hyväksyä ja vahvistaa, jos valtioneuvosto yleisistunnossaan päättää, että kaava on toteutettava erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavasta syystä eikä vaihtoehtoista ratkaisua ole.

Jos alueella on luontodirektiivin liitteessä I tarkoitettu ensisijaisesti suojeltava luontotyyppi tai liitteessä II tarkoitettu ensisijaisesti suojeltava laji, on lisäksi edellytyksenä, että ihmisten terveyteen, yleiseen turvalli-

3.

4.

5.

suuteen tai ympäristölle muualla koituviin erittäin merkittäviin suotuisiin vaikutuksiin liittyvä syy taikka muu erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottava syy vaatii kaavan hyväksymistä tai vahvistamista. Viimeksi mainitussa tapauksessa asiasta on hankittava komission lausunto.

Luontodirektiivin (92/43/ETY) 6 artiklan tulkintaohjeen mukaan komission lau-

suntoa ei kuitenkaan tarvitse pyytää, jos kaava ei vaikuta millään tavoin ensisijaisesti suojeltaviin luontotyyppeihin tai lajeihin tai kaava vaikuttaa luontotyyppiin tai lajiin, jota ei ole otettu huomioon aluetta valittaessa (tietolomakkeessa ”ei merkittävä edustavuus”).

Natura-arvioinnin kulkukaavio on esitetty kuvassa 5.5.

LSL 65 § (371/99)

Hankkeiden ja suunnitelmien arviointi

Jos hanke tai suunnitelma joko yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa todennäköisesti merkittävästi heikentää valtioneuvoston Natura 2000 -verkostoon ehdottaman tai verkostoon sisällytetyn alueen niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty tai on tarkoitus sisällyttää Natura 2000 -verkostoon, hankkeen toteuttajan tai suunnitelman laatijan on, jollei hankkeeseen ole sovellettava ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (468/94) 2 luvussa tarkoitettua arviointimenettelyä, asianmukaisella tavalla arvioitava nämä vaikutukset. Sama koskee sellaista hanketta tai suunnitelmaa alueen ulkopuolella, jolla todennäköisesti on alueelle ulottuvia merkittäviä haitallisia vaikutuksia.

Luvan myöntäviin tai suunnitelman hyväksyvään viranomaisiin on katsottava, että 1 momentissa tarkoitettu arviointi on tehty. Viranomaisen

on sen jälkeen pyydettävä siitä lausunto alueelliselta ympäristökeskukselta ja siltä, jonka hallinnassa luonnonsuojelualue on. Jos ympäristökeskus itse on hankkeen toteuttaja, lausunnon antaa sen sijasta ympäristöministeriö. Lausunto on annettava viivytyksettä ja viimeistään kuuden kuukauden kuluessa.

Viranomaisen, jolle laissa tai asetuksessa määrätyn ilmoitusvelvollisuuden perusteella on tehty ilmoitus 1 momentissa tarkoitettua hankkeesta tai suunnitelmasta, on ryhdyttävä toimivallassaan oleviin toimenpiteisiin hankkeen tai suunnitelman toteuttamisen keskeyttämiseksi, kunnes 1 momentissa tarkoitettu arviointi on suoritettu ja 2 momentissa tarkoitettua lausuntoa hankittu. Viranomaisen on myös ilmoitettava asiasta alueelliselle ympäristökeskukselle niin hyvissä ajoin, että ympäristökeskus ehtii ryhtyä vastaaviin toimenpiteisiin.

1.

2.

3.

4.

5.

Osallistuminen ja vaikutusten arviointi maakuntakaavoituksessa

1.

Kaavan laatimiseen liittyen selvitettävä, heikentääkö kaavan toteuttaminen todennäköisesti merkittävästi Natura 2000 -alueiden perusteena olevia luonnonarvoja (MRL 9 § ja 197 § ja MRA 1 §)

Kyllä

Ei

2.

Tehtävä arviointi kaavan vaikutuksista Natura 2000 -alueiden perusteena oleviin luonnonarvoihin ja pyydettyä siitä lausunto alueelliselta ympäristökeskukselta ja luonnon-suojelun alueen haltijalta (LSL 65.1 § ja 65.2 §)

Osoittaako arviointi- ja lausunnotonennettely, että kaava heikentää merkittävästi Natura 2000 -alueen perusteena olevia luonnonarvoja (LSL 66.1 §)

Kyllä

Ei

3.

Onko vaihtoehtoisia ratkaisuja (LSL 66.2 §)

Kyllä

Ei

4.

Onko alueella ensisijaisesti suojeltavia luontotyyppisiä tai lajeja (LSL 66.3 §)

Kyllä

Ei

Ovatko kysymyksessä ihmisten terveyteen, yleiseen turvallisuuteen tai ympäristölle muualla koituneet erityisen merkittävät suotuiset vaikutukset (LSL 66.3 §)

Ei

Kyllä

5.

Hankittava komission lausunto (LSL 66.3 §)

Valtioneuvoston päätös (LSL 66.2 §)

Ei välttämätön yleisen edun kannalta

Toteutettava yleisen edun kannalta pakottavasta syystä

Kaavaa ei voida hyväksyä eikä vahvistaa

Natura 2000 -alueen perusteena olevat luonnonarvot eivät ole esteenä kaavan hyväksymiselle eikä vahvistamiselle

Kuva 5.5. Natura-arviointi maakuntakaavoituksessa.

LSL 66 § (371/99)

Luvan myöntäminen sekä suunnitelman hyväksyminen ja vahvistaminen

Viranomainen ei saa myöntää lupaa hankkeen toteuttamiseen taikka hyväksyä tai vahvistaa suunnitelmaa, jos 65 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettu arviointi- ja lausuntomenettely osoittaa hankkeen tai suunnitelman merkittävästi heikentävän niitä luonnonarvoja, joiden suojelemissi alue on sisällytetty tai tarkoitus sisällyttää Natura 2000 -verkostoon.

Sen estämättä mitä 1 momentissa säädetään, saadaan lupa kuitenkin myöntää taikka suunnitelma hyväksyä tai vahvistaa, jos valtioneuvosto yleisistunnossa päättää, että hanke tai suunnitelma on toteutettava erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavasta syystä eikä vaihtoehtoista ratkaisua ole.

Jos alueella on luontodirektiivin liitteessä I tarkoitettu ensisijaisesti suojeltava luontotyyppi tai liitteessä II tarkoitettu ensisijaisesti suojeltava laji, on lisäksi edellytyksenä, että ihmisten terveyteen, yleiseen turvallisuuteen tai ympäristölle muualla koituviin erittäin merkittäviin suotuisiin vaikutuksiin liittyvä syy taikka muu erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottava syy vaatii luvan myöntämistä taikka suunnitelman hyväksymistä tai vahvistamista. Viimeksi mainitussa tapauksessa asiasta on hankittava komission lausunto.

5.8.2

Muut luonnonsuojelulaista johtuvat erityiset selvitysoikeudet

Maakuntakaavaa laadittaessa on otettava huomioon maankäyttö- ja rakennuslain 197.1 §:n säännös, jonka mukaan lupa-asiaa ratkaistaessa ja muuta viranomaispäätöstä tehtäessä on noudatettava, mitä luonnonsuojelulaissa ja sen nojalla säädetään. Tämän mukaisesti ei maakuntakaavaa voida hyväksyä, mikäli kaavan toteuttamisesta aiheutuu:

- LSL 29 §:n tarkoittamaan suojeltuun luontotyyppiin kuuluvan luonnontilaisen tai luonnontilaiseen verrattavan alueen muuttuminen niin, että luontotyyppin ominaispiirteiden säilyminen kyseisellä alueella vaarantuu ja kyseinen kieltä on tullut voimaan LSL 30 §:n mukaisella tavalla,
- LSL 47 §:n tarkoittaman erityisesti suojeltavan lajin säilymiselle tärkeän esiintymispaikan häviäminen tai heikentyminen ja kyseinen kieltä on tullut voimaan LSL 47.3 §:n mukaisella tavalla tai
- LSL 49 §:n mukaisiin, Euroopan yhteisön luontodirektiivin liitteessä IV (a) tarkoitettuihin eläinlajeihin kuuluvien yksilöiden selvästi luonnossa havaittavien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen häviäminen tai heikentyminen.

Maakuntakaavan yleispiirteisyydestä johtuen voidaan sen toteuttamiselle useimmiten löytää yksityiskohtaisemman suunnittelun avulla edellä todettujen, luonnonsuojelulain

1.

2.

3.

4.

5.

1.

asettamien reunaehtojen mukainen ratkaisu. Maakuntakaavan hyväksymiselle ei siten yleensä ole näistä luonnonsuojelulain säännöksistä aiheutuvaa estettä.

Kuitenkin, jos maakuntakaavaa toteuttava sijaintiratkaisu on esimerkiksi maantieteellisistä syistä poikkeuksellisen rajattu ja on tiedossa tai syytä olettaa, että kyseisellä alueella esiintyy edellä tarkoitettuja luontotyypejä tai lajeja, on maakuntakaavan toteuttamisedellytykset selvittettävä näiltä osin tavanomaista tarkemmin. Tarvittaessa on maakuntakaavaan sisällytettävä yksityiskohtaisempaa suunnittelua koskevia reunaehtoja ja osoitettava kaava-asiakirjoissa kyseisten luonnonsuojelulain säännösten mukainen toteuttamistapa. Mikäli hyväksyttävää toteuttamistapaa ei tällaisessa tilanteessa pystytä osoittamaan, ei maakuntakaavaa voida siltä osin hyväksyä eikä vahvistaa. Alueellinen ympäristökeskus voi kuitenkin hakemukselta myöntää luonnonsuojelulaissa säädetyin perustein luvan poiketa kyseisistä luonnonsuojelulain kielloista.

5.8.3

Muinaismuistolaista johtuvat selvityselvotteet

Maakuntakaavoituksessa on myös otettava huomioon maankäyttö- ja rakennuslain 197.3 §:n säännös, jonka mukaan kaavaa laadittaessa, hyväksyttäessä ja vahvistettaessa on noudatettava, mitä muinaismuistolain 13 §:ssä säädetään. Kaavoitusta suunniteltaessa

on siis hyvissä ajoin otettava selko siitä, saataako kaavoituksen toimeenpaneminen tulla koskemaan kiinteää muinaisjäännöstä ja oltava tarvittaessa yhteydessä Museovirastoon.

Maakuntakaavan osalta voidaan pääsääntöisesti kuitenkin lähteä siitä, että sen yleispiirteisyyden sallimissa puitteissa on useimmiten löydettävissä yksityiskohtaisemman suunnittelun avulla sellainen ratkaisu, joka ei ole muinaismuistolain vastainen. Maakuntakaavan hyväksymiselle ei siten yleensä ole muinaismuistolaista aiheutuvaa estettä. Muinaismuistolain 13 §:ää on sovellettava maakuntakaavoitukseen lähinnä sellaisissa tilanteissa, joissa maakuntakaavaa toteuttava sijaintiratkaisu on esimerkiksi maantieteellisistä syistä johtuen poikkeuksellisen rajattu. Jos tällaisessa tapauksessa on tiedossa tai syytä olettaa, että alueella esiintyy muinaismuistoja ja kyseessä on sellainen muutos alueiden käytössä, joka voi koskea kiinteää muinaisjäännöstä, on maakuntakaavan toteuttamisedellytykset ja mahdolliset inventointitarpeet selvittettävä yhdessä museoviranomaisten kanssa ja annettava tarvittaessa yksityiskohtaisempaa suunnittelua koskevia määräyksiä.

5.8.4

Valtioiden rajat ylittävät ympäristövaikutukset

Kaavaa laativan maakunnan liiton tulee toimittaa ilmoitus kaavoituksen vireille tulosta

2.

3.

4.

5.

alueelliselle ympäristökeskukselle, jos valmisteltavana olevalla kaavan toteuttamisella on todennäköisesti merkittäviä vaikutuksia toisen valtion alueelle (MRL 199 §, MRA 99 §). Ilmoitukseen tulee liittää kaavaa koskeva osallistumis- ja arviointisuunnitelma sekä muut tarpeelliset tiedot sen arvioimiseksi, onko asiassa ryhdyttävä yhteistyöhön toisen valtion kanssa (MRA 99 §). Alueellisen ympäristökeskuksen on toimitettava viipymättä osallistumis- ja arviointisuunnitelma, oma lausuntonsa ja muut tarpeelliset tiedot ympäristöministeriölle toiselle valtiolle ilmoittamista varten (MRA 99 §).

Ympäristöministeriön tai sen määräämän alueellisen ympäristökeskuksen on varattava edellä mainitun valtion viranomaisille sekä luonnollisille henkilöille ja yhteisöille tilaisuus osallistua kaavan laatimista koskeviin osallistumis- ja vuorovaikutusmenettelyihin. Maakunnan liiton on sitä varten toimitettava tarpeelliset tiedot kaavan vaikutusten arvioimiseksi suoritetuista selvityksistä (MRA 99 §).

5.9 Suhde kuntakaavoitukseen

Alueidenkäytön suunnittelujärjestelmään sisältyy asteittain tarkentuvan suunnittelun periaate. Maakuntakaavassa esitetyt ratkaisut samoin kuin niitä koskevat selvitykset täydentyvät ja täsmentyvät yleiskaavoituksen ja asemakaavoituksen tai hankesuunnittelun yhteydessä.

Maakuntakaavan laatimiseen liittynyt vaikutusten arviointi voidaan ottaa lähtökohdaksi yksityiskohtaisempaa kaavaa laadittaessa ja sen vaikutuksia arvioitaessa. Maakuntakaavan vaikutusten arvioinnista saatavan tiedon perusteella voidaan myös kuntakaavoitukselle tai hankkeen jatkosuunnittelulle määrittellä reunaehtoja tai rajoituksia, joiden puitteissa kaavassa osoitettava toiminta tai aluevaraus on toteutettavissa.

5.10 Ympäristövaikutusten arviointimenettelyä edellyttävät hankkeet

Hankkeiden ympäristövaikutusten arviointia koskee laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (468/1994, muut 267/1999). Lakia sovelletaan hankkeisiin, joista Suomea velvoittavan kansainvälisen sopimuksen täytäntöönpaneminen edellyttää arviointia, taikka joista saattaa aiheutua merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia Suomen luonnon ja muun ympäristön erityispiirteiden vuoksi.

Lain nojalla annetussa asetuksessa luetellaan ne hankkeet, joihin sovelletaan aina ympäristövaikutusten arviointimenettelyä. Tällaisia ovat esimerkiksi öljynjalostamot, ydinvoimalaitokset, moottoritiet, kaukoliikenteen radat, satamahankkeet, raskaan liikenteen lentokentät, suuret teollisuuslaitokset, merkittävät ongelmajätelaitokset ja hankkeet, joilla muutetaan laajoja yhtenäisiä metsä-, suo- tai kosteikkoalueita pysyvästi

1.

2.

3.

4.

5.

1.

sekä suuret eläinten pitoon tarkoitetut hankkeet.

Arviointimenettelyä sovelletaan ympäristöministeriön päätöksellä lisäksi yksittäistapauksessa muuhun hankkeeseen tai jo toteutetun hankkeen olennaiseen muutokseen, jos sillä on todennäköisesti hankeluetelon hankkeiden vaikutuksiin rinnastettavia merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia.

YVA-lain 5 §:n mukaan yhteysviranomaisen, kaavaa laativan kunnan tai maakunnan liiton ja hankkeesta vastaavan on oltava riittävässä yhteistyössä hankkeen arviointimenettelyn ja kaavoituksen yhteensovittamiseksi.

Kaavoituksen yhteydessä tehtyjä selvityksiä voidaan yleensä käyttää hyväksi hankekohtaisessa ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä. Vastaavasti kaava voi perustua aiemmin tehtyyn hankkeen ympäristövaikutusten arviointimenettelyyn. Tehtyjen selvitysten ajantasaisuus tulee kuitenkin tarkistaa. Kaavan yhteydessä tehtyjä selvityksiä joudutaan yleensä täydentämään hankekohtaisessa YVA-menettelyssä hankkeen yksityiskohtiin perustuen. Vastaavasti aiemmin tehtyjä hankekohtaisia selvityksiä joudutaan kaavan laatimisen yhteydessä täydentämään hankkeen vaikutuksilla suunniteltuun maankäyttöön.

Erityisesti silloin, kun maakuntakaava laaditaan jotain konkreettista hanketta varten tai kaavaan sisältyy hanke, jolla on koko kaavan rakenteeseen merkittävä vaikutus,

kannattaa ympäristövaikutusten arviointia palvelevat selvitykset suunnitella siten, että ne palvelevat suoraan sekä kaavoitusta että hankekohtaista suunnittelua. Hankkeeseen ja kaavaan liittyviä tilaisuuksia ja nähtävilläoloja on samalla syytä pyrkiä järjestämään samanaikaisesti, mikäli tämä kaavoituksen ja hankesuunnittelun ajoituksen kannalta on mahdollista.

5.11 **Vaikutusten seuranta**

Kaavan vaikutusten seurannan tarkoituksena on tuottaa tietoa kaavan toteuttamisen todellisista vaikutuksista. Samalla saadaan tietoa siitä, miten ennusteet ja arvioinnit vastaavat todellisuutta. Seurannan avulla voidaan selvittää kuinka kaava on ohjannut jatkosuunnittelua ja toteuttamista sekä miten haitallisten vaikutusten torjunta- tai lieventämistoimet ovat onnistuneet. Seurannan avulla saadaan lisäksi tietoa kaavan ajantasaisuudesta, muutostarpeista ja mahdollisen uuden kaavoitusprosessin käynnistämisen tarpeesta.

2.

3.

4.

5.

6.

Osallistumisen ja vaikutusten arvioinnin raportointi

1.

2.

3.

4.

5.

6.

Osallistumisen ja vaikutusten arvioinnin raportointi

1.

2.

3.

4.

5.

6.

6.1

Suunnittelun aikaiset asiakirjat

Kaavan laadintaan liittyvät selkeät muistiot, raportit ja tiedotteet edesauttavat osallistumista ja vuorovaikutusta. On tärkeää, että työn kestäessä laadituista asiakirjoista on jälkeenpäin mahdollista tunnistaa keskeiset päätöksentekovaiheet sekä kaavan suunnittelun kannalta keskeisten lähtökohtien ja vaihtoehtojen valintaperusteet.

Suunnittelun aikaisia asiakirjoja ovat:

- Työohjelma
- Osallistumis- ja arviointisuunnitelma
- Neuvottelumuistiot, mm. viranomaisneuvottelujen muistiot
- Lähtökohdat ja tavoitteet
- Vaihtoehtoisten kaavaratkaisujen vertailu ja vaikutusten arviointi
- Yhteenvedot mielipiteistä, muistutuksista ja lausunnoista
- Alustava kaavaselostus

6.2

Kaavaselostuksessa esitettävät asiat

Maakuntakaavan selostus on keskeinen maakuntakaavaan liittyvä asiakirja. Selostus

selventää kaavakarttaa ja siihen liittyviä merkintöjä ja määräyksiä. Lopullinen kaavaselostus voidaan koota vaiheittain työn aikana tuotettua materiaalia hyväksikäyttäen. Vaikka kaavaselostuksella ei ole suoranaisia oikeudellisia vaikutuksia, on sillä huomattava merkitys kaavan sisällön ja usein myös oikeusvaikutusten tulkinnassa. Selostuksen tulee olla esittämistavaltaan mahdollisimman ymmärrettävä.

Selostuksen tehtäviä ovat:

- Kaavan tavoitteiden ja ratkaisujen kuvaaminen ja perustelemine osallisille ja viranomaisille
- Tiedottaminen kaavan laatimisen lähtökohdista, tutkimuksista ja selvityksistä sekä eri vaihtoehtojen ja kaavaratkaisun ympäristö- ja muista vaikutuksista
- Suunnitteluprosessin keskeisten vaiheiden kuvaaminen
- Vuorovaikutuksen tukeminen sekä suunnittelun arvioinnin ja palautteenannon edellytysten parantaminen kaavan eri laatimisvaiheissa
- Maakuntakaavan toteuttamisen ohjaus

Kaavaselostuksen sisältövaatimukset on määritelty maankäyttö ja rakennusasetuksen 10 §:ssä.

MRA 10 §

Kaavaselostus

Maakuntakaavan selostuksessa esitetään:

- 1) selvitys alueen oloista, ympäristöominaisuuksista ja niissä tapahtuneista muutoksista sekä muut kaavan vaikutusten selvittämisen ja arvioimisen kannalta keskeiset tiedot kaavoitettava alueesta;
- 2) suunnittelun lähtökohdat, tavoitteet ja esillä olleet vaihtoehdot;
- 3) yhteenveto kaavan vaikutusten arvioimiseksi suoritetuista selvityksistä;
- 4) kaavan vaikutukset alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, rakennettuun ympäristöön, luontoon, maisemaan, liikenteen ja teknisen huollon järjestämiseen, talouteen, terveyteen, sosiaaliin oloihin ja kulttuuriin sekä muut kaavan merkittävät vaikutukset;
- 5) selvitys kaavan suhteesta valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin, maakuntasuunnitelmaan ja alueellisiin kehittämissuunnitelmiin, voimas-

sa olevaan maakuntakaavaan ja kaava-alueeseen rajoittuvien alueiden maakuntakaavoitukseen sekä kuntien suunnitteluun;

- 6) suunnittelun vaiheet osallistumis- ja vuorovaikutusmenettelyineen sekä yhteenveto kaavoituksen eri vaiheissa esitetyistä mielipiteistä;
- 7) valitun kaavaratkaisun keskeinen sisältö ja perusteet sekä selvitys siitä, miten vaikutusselvitysten tulokset ja eri mielipiteet on otettu huomioon;
- 8) kaavan toteutuksen ajoitus ja seuranta;
- 9) tarpeen mukaan kaavan toteutusta ohjaavia suunnitelmia.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut seikat on kaavaselostuksessa esitettävä sillä tavalla ja siinä laajuudessa kuin kaavan tarkoitus edellyttää ja niin, että luodaan edellytykset vuorovaikutuksen toteutumiseksi kaavan valmistelussa.

Säädöksen mukaiset asiat on kaavaselostuksessa mahdollista esittää ja ryhmitellä selostuksen sisältörungoksi usealla eri tavalla. Tärkeää on kaavaselostuksen helppolukuisuus, havainnollisuus ja johdonmukaisuus. Seuraavassa tuodaan esille eräitä kaavaselostuksen laadinnassa huomioon otettavia näkökohtia, jotka ovat merkityksellisiä erityisesti osallistumisen ja arvioinnin riittävyden ja kaavan lainmukaisuuden arvioinnin kannalta.

Tutkimukset ja selvitykset

Kaavan tulee maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaisesti perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Tämän arvioimiseksi on nämä tutkimukset ja selvitykset dokumentoitava riittävine viitetietoineen mahdollisimman kattavasti kaavaselostuksessa. Näiden selvitysten on myös oltava tarvittaessa osallisten saatavissa. Tutkimusten ja selvitysten keskeiset tulokset on syytä ilmaista joko kaa-

1.

2.

3.

4.

5.

6.

1.

vaselostuksessa tai sen liitteinä. Lisäksi on syytä selostaa käytetyt tiedonhankintamenetelmät ja lähteet sekä mahdolliset tietopuutteet tai tietoihin liittyvät epävarmuudet.

Kaavan lähtökohdat ja tavoitteet

Lähtökohtien ja tavoitteiden raportoinnissa ja kuvauksessa on olennaista tuoda selkeästi esille mitä alueita ja asiakokonaisuuksia kaava koskee ja mikä on sen tavoiteltu ohjausvaikutus. Kaavaselostuksesta on myös käytävä selkeästi ilmi, miltä osin voimassaoleva seutukaava tai maakuntakaava on tarkoitus kumota.

Osallistumis- ja vuorovaikutusmenettelyt

Kaavaselostuksesta tulee käydä ilmi miten osallistumis- ja vuorovaikutusmenettelyt ovat toteutuneet ja miten kaavoitusta koskevista tilaisuuksista ja mahdollisuuksista esittää mielipiteitä ja muistutuksia on tiedotettu. Selostuksessa tulee olla myös yhteenveto kaavoituksen eri vaiheissa esitetyistä mielipiteistä ja miten ne on otettu huomioon.

Vaikutukset ja niiden arviointia koskevat selvitykset

Kaavaselostus on laadittava niin, että siitä käy osallisille riittävän havainnollisesti ilmi kaavan toteuttamisen aiheuttamat muutokset ja vaikutukset. Osallisten tulee voida hah-

mottaa vaikutusten alueellista kohdentumista sekä niiden mittavuutta. Tämä edellyttää usein tuekseen myös kartallista esitystapaa.

Kaavaselostuksesta on myös selkeästi käytävä ilmi heikentääkö kaava joko yksistään tai yhdessä muiden hankkeiden tai suunnitelmien kanssa todennäköisesti merkittävästi kaavan vaikutusalueella sijaitsevien Natura 2000 -verkostoon kuuluvien alueiden niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alueet on sisällytetty tai on tarkoitus sisällyttää Natura 2000 -verkostoon. Mikäli kaavalla ei näiltä osin katsota olevan todennäköisesti merkittäviä vaikutuksia, on tämä kaavaselostuksessa riittävässä määrin perusteltava.

Mikäli kaavalla on edellä tarkoitettuja, todennäköisesti merkittäviä vaikutuksia, on luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen arviointi yleensä tarkoituksenmukaista raportoida kaavaselostuksesta erillisenä asiakirjana. Jos kyseessä on useampia Natura 2000 -alueita, on kyseiset arviot yleensä syytä laatia erikseen kutakin Natura 2000 -aluetta koskevana. Arviointiraportit tulee liittää osaksi maakuntakaava-asiakirjoja.

Kaavan suhde maakuntakaavan sisältövaatimukseen

Kaavaselostuksesta tulee käydä ilmi, millä tavoin kaavassa on otettu huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja muut maakuntakaavaa koskevat maankäyttö- ja rakennuslain sisältövaatimukset. On myös syytä kertoa, miten kaavalle asetettu tehtävä

2.

3.

4.

5.

6.

tai maakunnalliset erityispiirteet ovat vaikuttaneet tavoitteiden ja sisältövaatimusten painotukseen ja tulkintaan.

Mikäli kaava laaditaan vaiheittain tai osa-alueittain on kaavaselostuksessa tuotava esille ne perusteet, joiden avulla voidaan arvioida tällaisen kaavan sopeutuminen koko maakuntakaavaan. Kaavaselostuksen avulla on voitava varmistua siitä, ettei vaiheittain tai osa-alueittain laadittu kaava ole oleellisilta osin ristiriidassa maakunnan muita osa-alueita koskevien alueidenkäyttötavoitteiden eikä myöskään sellaisten kaavan sisältövaatimusten kanssa, jotka eivät välittömästi liity kaavassa käsitelyihin kysymyksiin.

Kaavan toteutus

Mikäli maakuntakaavan yleispiirteisyyden sallimista toteuttamistavoista on perusteltua karsia osa pois esimerkiksi niiden haitallisten vaikutusten takia tai vastaavasti suositella joitakin hyväksyttäviä toteutustapoja, on tämä syytä todeta kaavaselostuksessa. Myös kaavamääräykset ovat käytettävissä tähän tarkoitukseen.

Erityisen tärkeää toteutustapojen yksilöinti on tapauksissa, joissa sillä on merkitystä kaavan lainmukaisuuden arvioinnissa. Tämä saattaa olla tarpeellista esimerkiksi arvioitaessa kaavan suhdetta luonnonsuojelulain tai muinaismuistolain vaatimuksiin. Tällöin on kaavaselostuksessa tarpeen mukaan osoitettava, että kaavan toteuttamiseksi on olemassa tapa tai tapoja, jotka ovat sopu-

soinnussa kyseessä olevan lain vaatimusten kanssa.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

Kuvailulehti

<i>Julkaisija</i>	Ympäristöministeriö Alueidenkäytön osasto	<i>Julkaisu-aika</i>	Elokuu 2002	
<i>Tekijät(t)</i>	Mauri Heikkinen, Antti Irjala			
<i>Julkaisun nimi</i>	Osallistuminen ja vaikutusten arviointi maakuntakaavoituksessa			
<i>Julkaisun osat</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Maakuntakaavan sisältö ja esitystapa - Maakuntakaavan oikeusvaikutukset - Maakuntakaavamerkinnot ja -määräykset 			
<i>Tiivistelmä</i>	<p>Tämä maankäyttö- ja rakennuslain soveltamista koskeva opas käsittelee osallistumista sekä vaikutusten selvittämistä ja arviointia maakuntakaavoituksessa. Opas sisältää tulkintoja lain maakuntakaavoitukselle asettamista vaatimuksista sekä näkemyksiä lain tavoitteiden mukaisesta laadukkaasta ja hyvästä suunnittelusta. Opas on tarkoitettu ensisijassa maakuntakaavan laatijoille sekä muille sellaisille tahoille, jotka ovat kiinteästi mukana maakuntakaavan laadintaprosessissa.</p> <p>Uusi maankäyttö- ja rakennuslaki parantaa aiempaan nähden mahdollisuuksia saada tietoa kaavoituksesta, seurata sitä ja osallistua kaavan laadintaan. Lain yleisenä tavoitteena on järjestää alueiden käyttö ja rakentaminen niin, että siinä luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä edistetään ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää kehitystä.</p> <p>Tavoitteena on kaavoitusprosessi, johon alueiden käytön suunnittelijoiden lisäksi hallinnon muiden alojen asiantuntijat sekä elinkeinoelämän, asukkaiden, maanomistajien ja kansalaisjärjestöjen edustajat tuovat oman panoksensa ja näkemyksensä. Vuorovaikutusmenettelyt sovitetaan kunkin kaavoitustilanteen tarpeiden ja vaatimusten mukaisesti.</p> <p>Kaavan tulee perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Vaikutusten selvittämisen ja arvioinnin tulee olla kiinteä osa kaavoitusprosessia.</p> <p>Kaavan laadintaan liittyvän aineiston tulee olla selkeää ja havainnollista, jotta osalliset saavat tietoa kaavan vaikutuksista ja palautteen antaminen on mahdollista.</p>			
<i>Asiasanat</i>	Maakuntakaava, osallistuminen, vaikutusten selvittäminen ja arviointi, ympäristövaikutusten arviointi, osallistumis- ja arviointisuunnitelma, maankäyttö- ja rakennuslaki			
<i>Julkaisusarjan nimi ja numero</i>	Maankäyttö- ja rakennuslaki 2000. Opas 8			
<i>Rahoittaja/ Toimeksiantaja</i>	Ympäristöministeriö			
	ISBN			
	951-37-3790-X (nid.), 951-731-247-4 (PDF)			
	<i>Sivuja</i>	<i>Kieli</i>	<i>Luottamuksellisuus</i>	<i>Hinta</i>
	68	suomi	julkinen	
<i>Julkaisun myyntijakaja</i>	Edita Publishing Oy, puh. 020 450 05, faksi 020 450 2380			
<i>Julkaisun kustantaja</i>	Edita Publishing Oy	<i>Painopaikka ja -aika</i> Edita Prima Oy, Helsinki 2002		
<i>Muut tiedot</i>	Yhteyshenkilöt ympäristöministeriössä: Mauri Heikkinen, puh. (09) 1603 9563 ja Antti Irjala, puh. (09) 1603 9557			

Presentationsblad

Utgivare	Miljöministeriet Markanvändningsavdelningen	Datum	Augusti 2002
Författare	Mauri Heikkonen, Antti Irjala		
Publikations titel	(Osallistuminen ja vaikutusten arviointi maakuntakaavoituksessa) Deltagande och bedömning av konsekvenser i landskapsplanläggningen		
Publications delar	Landskapsplanens innehåll och utformning Landskapsplanens rättsverkningar Landskapsplanebeteckningar och -bestämmelser		
Sammandrag	<p>Denna handledning, som gäller tillämpningen av markanvändnings- och bygglagen, tar särskilt upp deltagande, konsekvensundersökning och konsekvensbedömning i landskapsplanläggningen. Här ingår en tolkning av de krav som lagen ställer på landskapsplanläggning samt synpunkter på kvalitativ och god planläggning i linje med lagens mål. Handledningen är huvudsakligen avsedd för dem som utarbetar landskapsplaner samt för andra personer och instanser som aktivt deltar i denna process.</p> <p>Den nya markanvändnings- och bygglagen ger bättre möjligheter att få information om planläggningen, att följa med förloppet och att ta del i arbetet på planen. Lagens allmänna syfte är att områdesanvändningen och byggandet skall läggas upp på ett sätt som skapar förutsättningar för en god livsmiljö och som främjar en ekologiskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt hållbar utveckling.</p> <p>Målet är att inte bara de som planerar områdesanvändningen utan också andra sakkunniga inom förvaltningen och representanter för näringslivet, de boende, markägarna och medborgarorganisationerna skall kunna bidra till och yttra sig under planlägningsprocessen. Förfarandet för växelverkan anpassas till behoven och kraven i olika planläggnings-situationer.</p> <p>En plan skall bygga på tillräckliga undersökningar och utredningar. Då planen utarbetas bör man i tillräcklig omfattning utreda de miljöverkningar som genomförandet av planen har, inklusive de samhällsekonomiska, sociala, kulturella och övriga verkningarna. Undersökningen och bedömningen av dessa verkningar skall vara ett integrerat inslag i planläggningsprocessen.</p> <p>Det material som planläggningen bygger på skall vara tydligt och åskådligt så att de berörda kan sätta sig in i vilka verkningar planen kan ha och har möjlighet att kommentera planen.</p>		
Nyckelord	Landskapsplan, deltagande, undersökning och bedömning av verkningar, miljökonsekvensbedömning, plan för deltagande och utvärdering, markanvändnings- och bygglagen		
Publikationsserie och nummer	Markanvändnings- och bygglagen 2000, handledning 8		
Finansiär/ uppdragsgivare	Miljöministeriet		
	ISBN 951-37-3790-X, 951-731-247-4 (PDF)		
	Sidantal	Språk	Offentlighet
	68	finska	offentlig
Beställningar/ distribution	Edita Publishing Ab, telefon 020 450 05, fax 020 450 2380		
Förläggare	Edita Publishing Ab	Tryckningsort och -år Edita Prima Ab, Helsingfors 2002	
Övriga uppgifter	Kontaktperson vid miljöministeriet: Mauri Heikkonen, telefon (09) 1603 9563 och Antti Irjala, telefon (09) 1603 9557		